

ÖZEL BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU VE BU SUÇ KAPSAMINDA YAZILI TAHLİYE TAAHHÜDÜNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER^(*)

Dr. Öğr. Üyesi M. Emre TULAY^(**)

Öz

Kiraya veren ile kiracı arasında imzalanan, yasal dayanağı olan ve uygulamada sıklıkla başvurulan yazılı tahliye taahhüdü, kiraya veren bakımından hukuken daha seri ve pratik bir tahliye imkanı sunmaktadır. Özellikle 6098 sayılı TBK'ya eklenen Geçici Madde 1 hükmünde öngörülen ve emredici nitelikteki kira artış oranının tatbikiyle, yazılı tahliye taahhütlerine dayanılarak yürütülen icra takip işlemlerinde ciddi sayısal artış gözlemlenmektedir. Bu somut durum, tahliye taahhütlerinin ceza hukuku boyutuyla ele alınması noktasında bir beklenti doğurmaktadır. Çünkü uygulamada kiraya veren ya da bir başkası, elindeki taahhüde hukuken geçerlilik kazandırmak adına belgedeki tarihleri sonradan doldurmaktadır. Yani kiracı, kısmen boş bir senede imza atmaktadır. Yazılı tahliye taahhüdünde karşılaşılan bu somut durumun cezai sonuçları, 5237 sayılı TCK m. 207'de öngörülen özel belgede sahtecilik suçu altında ve benzer suçlarla karşılaştırılarak analiz edilmelidir. Diğer yandan, sözleşmenin hukuki geçerliliğini etkileyen normların, bu anlamda aile konutuna ilişkin özel düzenlemenin belgede sahtecilik suçu bakımından etkileri de ayrıca ele alınmaya değerdir.

Anahtar Kelimeler

Sahtecilik, Tahliye Taahhüdü, İlgilinin Rızası, Açığa İmza, Aile Konutu.

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 19.12.2022 - Kabul Edildiği Tarih: 26.12.2022.

Atıf Şekli: M. Emre Tulay, "Özel Belgede Sahtecilik Suçu ve Bu Suç Kapsamında Yazılı Tahliye Taahhüdüne İlişkin Değerlendirmeler", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 2, 2022, s. 901-945.

^(**) Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Ana Bilim Dalı, Isparta, Türkiye.

E-posta: muhammedtulay@sdu.edu.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7828-8302>.

FORGERY OF PRIVATE DOCUMENT AND A REVIEW ABOUT WRITTEN EVACUATION CONSENT IN TERMS OF FORGERY OF PRIVATE DOCUMENT

Abstract

The written evacuation consent signed between the lessor and the lessee, which has a legal basis and is frequently used in practice, offers a more rapid and practical evacuation opportunity for the lessor. Especially with the implementation of the mandatory rent increase rate stipulated in the Turkish Code of Obligations Temporary Article 1, which entered into force for a period of one year on 1.7.2022, a significant increase is observed in the enforcement proceedings based on evacuation consents. This situation creates an expectation that evacuation consents should be handled in terms of criminal law. Because, in order to appear in line with the decisions of the Turkish Supreme Court, the lessor or someone else fills in the dates in the document later in order to give legal validity to the consents they hold. In other words, the lessee signs a partially blank document. The consequences of this situation in terms of criminal law, should be analyzed by comparing it with the crime of forgery in the private documents which stipulated in Article 207 of the Turkish Penal Code and with similar crimes. On the other hand, the effects of the norms that affect the legal validity of the contract, especially the special regulation on family home, in terms of the crime of forgery, are also worth considering.

Keywords

Forgery, Evacuation Consent, Consent of Victim, Signature on Blank Document, Family Home.

GİRİŞ

Özel belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK m. 207’de kamu güvenine karşı suçlar altında öngörülmüştür. Sahtecilik suçu açısından belgenin türü belirleyicidir; çünkü Kanun belgenin resmi ya da özel belge olmasına ceza hukuku bağlamında farklı sonuçlar bağlamıştır. Belgenin özel belge niteliği taşımasında düzenleyenin kamu görevlisi olmasının yanında, TCK m. 210 hükmü de ayrıca dikkate alınmalıdır.

Belgenin özel belge niteliği taşıması durumunda, gerçeğe aykırı şekilde belgenin sadır olması ya da üzerinde değişiklikler yapılması, suçun tipik hareketidir. Ama resmi belgede sahtecilik suçuna kıyasla önemli bir fark olarak, belgenin kullanılması da şarttır. Bu şart, suçun harekete göre tasnifi başta olmak üzere, teşebbüs ve iştirak kurumlarının somut olaya yansımada da etkilidir.

Özel belgede sahtecilik suçunda mağdur sıfatının kime ait olduğu, ilgilinin rızası üzerine yapılacak analizin de belirleyicisidir. Kusurluluğu etkileyen nedenlerde de, bilhassa zorunluluk hali ve haksız tahrik kurumlarına ayrı bir pencere açılmasında yarar vardır.

Özel belgede sahtecilik suçuna ilişkin yasal koşullar ortaya konduktan sonra, son dönemde artan tahliye taleplerinin sık başvuru alan dayanaklarından olan yazılı tahliye taahhüdünü ceza hukuku boyutuyla incelemek gerekir. Bu hukuki analiz, bizi sahtecilik suçu altında bir incelemeye yönlendirmektedir. Bu aşamada, öncelikle ve kısaca yazılı tahliye taahhüdünün yasal şartları belirlenmelidir. Taahhüdün düzenleme ve tahliye tarihlerinin boş olarak imzalatılması yönündeki mutlak uygulama, ceza hukukunun ilgi alanına girmektedir. Tarihlerin gerçeğe aykırı şekilde doldurulmasının tipik hareket bakımından karşılığı ve kiracının kısmen boş senede attığı imzanın hukuki etkisi tartışmaya değerdir. Tipik hareketin vasıflandırılmasında, açığa imzanın kötüye kullanılması suçuyla yapılacak karşılaştırma da önemlidir. Ayrıca sahteciliğin ispatı ve olası bir mahkumiyet kararının, senede dayanan tahliye işlemleri üzerindeki etkilerine de kısaca değinmek faydalı olacaktır. Nihayet emredici normlara aykırı biçimde düzenlenen tahliye taahhüdü üzerindeki değişikliklerin kanuni tipte tanımlanmış şekilde gerçekleştirilmesinin tipiklik içinde ne şekilde değerlendirileceğine yer verilmelidir.

Kaleme alınan çalışmanın ana gayesi, yazılı tahliye taahhüdündeki düzenleme tarihini sonradan ve gerçeğe aykırı şekilde dolduran kişinin cezai sorumluluğunun tespit edilmesidir. Bu gayemize ulaşmak için çalışma, iki ana bölüme ay-

rılmıştır. İlk bölümde, tipikliğe uyan normatif düzenleme, yani özel belgede sahtecilik suçu yapısal unsurlarıyla irdelenmiştir. Bu bağlamda, ilk önce özel belge vasfı, akabinde seçimlik hareketler tanımlanmıştır. Bu suç açısından kastın türü ve hata hali üzerine açıklamalardan sonra, hukuka uygunluk ve kusurluluğu etkileyen nedenlere değinilmiştir. Yapısal incelemenin son ayağında ise, suçun özel görünüş şekli olan teşebbüs, iştirak ve içtima kurumları ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, yazılı tahliye taahhüdü üzerindeki değişiklikler sahtecilik suçu altında analiz edilmiştir. Bu bölümde, özel belgede sahtecilik suçuna özgü esaslar ile TCK m. 209'da yer alan açığa imzanın kötüye kullanılması suçu karşılaştırılmak suretiyle değerlendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca ispat külfetine ilişkin açıklamalar paylaşılmış, kiralanın taşınmazın aile konutu olmasına ilişkin hüküm ve sonuçlar, sahtecilik suçuna etkisi yönüyle ayrıca ele alınmıştır.

I. ÖZEL BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN YASAL ŞARTLARI (TCK m. 207)

A. Genel Açıklamalar

Belgede sahtecilik suçları, Türk Ceza Hukukunda “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” adlı bölümde yer almaktadır. Bu suçlarda korunan hukuki değer, kamu güvenidir.¹ Delil araçlarının güvenilirliğinin sarsılması, kanun koyucunun bu tür fiilleri cezai yaptırıma bağlamasının ana gerekçesidir. Bu suçlarda mağdur toplumu oluşturan herkes iken, sahtecilikten dolayı menfaati zedelenen kişi ya da kişiler suçtan zarar görendir.²

¹ Ahmet Gökcen, *Belgede Sahtecilik Suçları*, 3. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2013, s. 145; Çetin Arslan - İhsan Baştürk, “Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 8, S. 2, s. 197; Durmuş Tezcan - Mustafa Ruhan Erdem - R.Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 20. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 1054; Handan Yokuş Sevük, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 2. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, s. 495; Mahmut Koca - İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 6. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2019, s. 714; M.Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 19. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2021, s. 782; Mustafa Özen, *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri*, Adalet Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2021, s. 751; Sahir Erman, *Sahtekârlık Suçları*, Ticari Ceza Hukuku - III, 4. Baskı, İstanbul, 1981, s. 6 (200); Hasan Tahsin Gökcan, “Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 207)”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2010, S. 1, s. 210. Hukuki ilişkideki güvenilirliği resmi belgeye kıyasla daha az yoğunlukta ihlal etse de ve özel menfaatlerin korunması daha ön plana çıksa da, bu suçun kamu güvenine kaşı işlendiğini kabul etmek gerekir, bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Yetkin Yayınları, 12. Baskı, Ankara, 2018, s. 532; Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s. 244.

² Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 865; Özen, *Özel Hükümler*, s. 752; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1054; Handan Yokuş Sevük, “Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 207)”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, C. 24, S. 41, s. 232; aynı yazar, *Özel Hükümler*, s. 495.

Kanun koyucu, TCK m. 204'te "Resmi belgede sahtecilik", TCK m. 207'de ise "Özel belgede sahtecilik" suçlarını düzenlemiştir. TCK m. 204'ün kapsamının tespiti bakımından, resmi belge hükmündeki belgelerin öngörüldüğü TCK m. 210 hükmünü de dikkate almak şarttır. Keza belgede sahteciliğin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla icra edilmesi halinde cezada indirim yapılmasını öngören TCK m. 211 hükmü de göz ardı edilmemelidir. Son olarak TCK m. 212'ye göre, sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, mesela sahte belgenin dolandırıcılık suçunda araç kılınması durumunda, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur.

Belgede sahtecilik suçunda "belge" ve belge üzerinde icra edilen eylem, fiili diğer benzer suçlardan ayırma noktasında da son derece önemlidir. Gerçekten ilgili bölümde yer alan suç tipleri, hukuken birbirine son derece yakın görünmektedir. Sahtecilik suçunun anlamlandırılması ve diğer suçlardan farkın ortaya konulması amacıyla ilk etapta şekli olarak belgeden ne anlaşılması gerektiği tespit edilmeli, sonrasında fiile ilişkin hukuki analize yer verilmelidir.

B. Belge Kavramı

1. Belge Kavramına İlişkin Genel Tespitler

TCK m. 207'de öngörülen fiilin konusu özel belgedir ve resmi belge niteliğini haiz olmayan belge, özel belge olarak vasıflandırılır.³ Ama bundan önce, belge niteliğini haiz şeyi tanımlamak gerekir ve belge, birtakım unsurları taşımak zorundadır.⁴ Türk Ceza Hukukunda kabul edilen hakim görüş ve uygulamaya göre belge, birtakım unsurları bünyesinde barındırır.⁵

Belge, evvela *yazılı* olmalıdır.⁶ Bu anlamda belgenin maddi-fiziki bir varlık olduğu açıktır. Ancak her maddi vesikanın belge niteliğine büründüğünü söy-

³ Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 106; Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 767.

⁴ Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 765; Erman, *Sahtekârlık Suçları*, ss. 199 vd.; Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 71; Veli Özer Özbek - Koray Doğan - Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 848; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1055.

⁵ Genel olarak bkz. Arslan - Baştürk, "Elektronik Ortamdaki Veriler", s. 200; Gökçen, "Özel Belgede Sahtecilik", ss. 211 vd.; Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, ss. 71 vd.; Soyaslan, *Özel Hükümler*, ss. 514 vd.; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1055.

⁶ Arslan - Baştürk, "Elektronik Ortamdaki Veriler", s. 201; Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 752; Erman, *Sahtekârlık Suçları*, s. 199; Gökçen, "Özel Belgede Sahtecilik", s. 211; Gökçen, *Belge-*

lemek doğru olmayacaktır. Mesela fotoğraf, maddi ve görsel nitelikte olmasına rağmen, bir düşüncenin dışı vurumu mahiyetinde olmadığı için belge olarak kabul edilemez. Harici diske ya da bilgisayar ortamına kayıtlı bilgilerin de belge olmadığı söylenmelidir; ancak bu durumda TCK m. 244/2’de öngörülen fiilin ayrıca değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.⁷ Görüldüğü üzere yazılılık koşulu, bir düşüncenin dışı vurumu şeklinde anlaşılmaktadır. Somut olarak yazının neyin üzerinde yer aldığı, hangi dilde kaleme alındığının ise belge niteliği bakımından bir etkisi yoktur.⁸ Elektronik ortamda oluşturulan, işlenen veya saklanan veri ise yazılı olmasına karşın maddi-fiziki bir evrak olmadığından senet olarak değerlendirilemez ve haliyle bu veriler üzerinde icra edilen gerçeğe aykırı düzenleme ya da değişiklikler sahtecilik fiili altında görülemez.⁹

Belgeyi düzenleyen kişi ya da kişiler *belirli veya belirlenebilir olmalıdır*.¹⁰ Bu bağlamda anonim belgeler, belge niteliğinde değildir.¹¹ Sözleşmenin geçerlilik şartı olup olmadığı meselesinden ayrı tutularak imza, belgenin kimden sadır olduğu noktasında belirleme aracıdır.

Yazılılık ve imza, özel hukuk bakımından ayrı bir anlam taşır. Nitekim 6098 sayılı TBK m. 14’te “*Yazılı şekilde yapılması öngörülen sözleşmelerde borç altına girenlerin imzalarının bulunması zorunludur. Kanunda aksi öngörülmedikçe, imzalı bir mektup, asılları borç altına girenlerce imzalanmış telgraf, teyit edilmiş olmaları kaydıyla faks veya buna benzer iletişim araçları ya da güvenli elektronik imza ile gönderilip saklanabilen metinler de yazılı şekil yerine geçer*” şeklinde düzenlemeyle

de Sahtecilik, s. 75; Özbek-Doğan-Bacaksız, Özel Hükümler, s. 847; Soyaslan, Özel Hükümler, s. 514; Yokuş Sevük, “Sahtecilik”, s. 234; Fahri Gökçen Taner, “Özel Belgelerde Sahtecilik Suçları Bağlamında Maddi Hasarlı Trafik Kazası Tespit Tutanakları (Kağıt ve Elektronik) ve Ortaya Çıkan Sorunlar”, *Ceza Hukuku Dergisi*, 2017, C. 12, S. 35, s. 120; Kubilay Taşdemir, *Belgelerde Sahtecilik Suçları*, Ankara, 2013, s. 21.

⁷ *Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme* başlıklı TCK m. 244/2: “*Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”. Yine e-imza oluşturma verilerinin izinsiz kullanımı 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 16’da, e-imzanın yetkilendirme aracı niteliğindeki elektronik sertifikalarda sahtekarlık ise aynı kanunun 17. maddesinde suç olarak tanımlanmış ve cezai yaptırıma bağlanmıştır.

⁸ Taner, “Özel Belgelerde Sahtecilik”, s. 124; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1056.

⁹ Arslan - Baştürk, “Elektronik Ortamdaki Veriler”, ss. 207 vd.; Gökcan, “Özel Belgede Sahtecilik”, s. 212.

¹⁰ Arslan - Baştürk, “Elektronik Ortamdaki Veriler”, s. 201; Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 759; Gökcan, “Özel Belgede Sahtecilik”, s. 216; Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 88; Özbek-Doğan-Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 851; Soyaslan, *Özel Hükümler*, s. 515.

¹¹ Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 759; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1056.

karşılaşmaktadır. Sözleşmenin yazılı olmasının geçerlilik şartı niteliğini haiz olduğu durumlarda bu koşul yalnızca imzayla sağlanabilir. İmzadan ne anlaşılması gerektiği yönünde ise TBK m. 15 hükmü yol göstericidir. Buna göre; *“İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır”*. Böylece e-imza olarak adlandırılan elektronik imza da, ıslak imzayla eşdeğer tutulmuştur.¹² Nihayet -kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklı tutularak- *“İmza atamayanlar, imza yerine usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi, el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilirler”* şeklindeki TCK m. 16 hükmü de burada dikkat çekicidir. O halde, hukuken yazılı şekil şartına bağlanmış durumlarda imza eksik ise sahtecilik suçunun konusunun yokluğuna işaret edilmelidir.¹³

Belgeye ilişkin bir diğer şart, belgenin *belli bir içeriğe sahip olmasıdır*.¹⁴ Yurarda da değindiğimiz üzere belge, bir irade açıklaması içerir. Maddi bir varlığa sahip olmasına rağmen iradenin dışı vurumu şeklinde anlaşılabilen vesikalar artık belge niteliğinden yoksundur. Mesela, bir başkasına ait ve imza yerine geçmeyen parmak izinin bulunduğu belgenin tahrif edilmesinde artık belge söz konusu olmadığı için sahtecilik suçundan da bahsedilemeyecektir.¹⁵ Ürünün kendisi tipik bir irade açıklamasını yansıtmaya da imzayla tamamlanmış vesikalar için de artık iradeye bağlı şekilde ve yazılılık esaslarına göre değerlendirme yapılması tabiidir. Mesela; bir portre, doğa resmi içerikli tablo tek başına yazılılık esasını taşımaktan uzaktır. Ancak tablonun/resmin imza ile kişiselleştirilmesi durumunda, imza veya içeriğe yönelik fiillerin sahtecilik kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

¹² Bu hususta 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu m. 5 önemlidir: *“Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur. Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları ve Türkiye’de yerleşik sigorta şirketleri tarafından düzenlenen kefalet senetleri dışındaki teminat sözleşmeleri, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez”*.

¹³ İmzanın kimden sadır olduğunun anlaşılmadığı durumlarda ise konu yokluğundan bahsedilemeyecek ve diğer şartlar sağlanmak kaydıyla tipik hareketin varlığı kabul edilecektir, bkz. Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1057.

¹⁴ Artuk vd., Özel Hükümler, s. 757; Gökçen, Belgede Sahtecilik, s. 83; Taşdemir, Belgelerde Sahtecilik, s. 29.

¹⁵ Bu gibi hallerde tipik harekete uyan başka suçlar düşünülebilir; mesela suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu gibi (TCK m. 281), ayrıca bkz. Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1057.

Doktrinde, *suretin belge niteliğini haiz olmadığı* ve haliyle suret üzerindeki değişikliklerin sahtecilik suçunu oluşturmayacağı kabul edilmektedir.¹⁶ “Suret belge”, hukuki sonuç doğurmaya elverişli ve aslı gibi muamele gören belge iken (noter ya da yetkili makam tarafından onanmış mezuniyet belgesi gibi), örnek nüshadan ibaret suretin hukuken bir etkisi olmadığı söylenmelidir.¹⁷ Nitekim Yargıtay, istikrar kazandığı gözlemlenen kararlarında, örnek nüsha mahiyetindeki sureti “*hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldatıcılık yeteneğinin bulunmadığı*” şeklinde değerlendirmektedir.¹⁸

Belgeye ilişkin bir başka önemli husus, *faydasız sahtecilik* diye adlandırılan durumun sahteciliğin dışında görülmesidir. Buna göre; objektif olarak belge ve sahteciliğin şartları oluşsa dahi, belge üzerindeki sahteciliğe başvurulmadan da aynı hukuki sonuçlara erişmek mümkünse artık sahteciliğin oluşmadığı kabul edilmektedir. Emsal olayda Yargıtay, henüz ruhsat alamayan ve avukat sıfatını kazanamayan stajyerin, Avukatlık Kanununa dayanarak yetki belgesi çıkardığı, icra takip işlemlerini yaptığı, asliye hukuk mahkemesindeki duruşmaya davalı vekili sıfatıyla katıldığı olayda; icra takip işlemlerinin stajyer avukat tarafından da yürütülebileceği, asliye hukuk mahkemesindeki duruşma bakımından ise davacı tarafın davaya katılmasının davanın devamı yönünde belirleyici olduğundan bahisle faydasız sahteciliği tespit etmiş ve tipik hareketi reddetmiştir.¹⁹ Kanaatimizce, sahte belgenin kullanılmasının hukuken bir fayda/sonuç doğurmaya elverişli olmasının aranmasıyla tipiklik içinde bir değerlendirme yapılması ve faydasız sahteciliğin cezasız kalması karşısında suç²⁰, somut tehlike suçu olarak vasıflandırılmalıdır.²¹

¹⁶ Bkz. Artuk vd., *Özel Hükümler*, ss. 756 vd.; Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 80; Özbek-Doğan-Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 857; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1059; Yokuş Sevük, “Sahtecilik”, s. 235.

¹⁷ Gerçekten onaysız suretin garanti ve ispat fonksiyonu olmadığından belge niteliğinden de bahsedilemeyecektir, bkz. Özbek-Doğan-Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 857.

¹⁸ Örnek olarak bkz. Yargıtay 21. Ceza Dairesinin 11.1.2017 tarihli ve E. 2015/8988 K. 2017/104 sayılı kararı; 21. Ceza Dairesinin 9.6.2015 tarihli ve E. 2015/1124 K. 2015/1792 sayılı kararı. 765 sayılı TCK dönemi için doktrinde Erman, iğfal kabiliyetinin ayrı ve bağımsız bir nitelik taşımadığı ve ispatına ilişkin zorluklar sebebiyle genel bir koşul gibi muamele görmesini eleştirmiştir. Ancak yazar, bu şartın zaten zarar unsuru içinde eridiğine işaret etmektedir, bkz. Erman, *Sahtekârlık Suçları*, s. 236.

¹⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 4.2.2014 tarihli ve E. 2013/6124 K. 2014/1687 sayılı kararı.

²⁰ 765 sayılı TCK döneminde de, kişisel veya toplumsal zarar potansiyelinin sahtecilik suçunun oluşumu için şart olduğu belirtilmiştir, bkz. Erman, *Sahtekârlık Suçları*, s. 238.

²¹ Gerçekten, belgede sahtecilikte genel veya özel bir zarar doğmalı ya da doğma imkan ve olasılığı bulunmalıdır, bkz. Soyaslan, *Özel Hükümler*, s. 533. Buna karşın; normatif içerikte somut bir zararın doğması aranmadığı için belgede sahtecilik suçlarının soyut tehlike suçu ol-

Tüm bu anlatılanlar çerçevesinde, belgenin niteliğine ilişkin uygulama ve doktrinde benimsenen unsurlar şöyle özetlenebilir: *Yazılılık, belgeyi düzenleyen belirlenebilir olması, belli bir içeriğe sahip olması*. Bu koşullara ek olarak, belgenin hukuken sonuç doğurmaya elverişliliği aranmaktadır. Nihayet tüm bu özellikleri bünyesinde barındıran belgenin, sahteciliğe başvurulmasaydı elde edilemeyecek bir hukuki sonucu doğurması, yani faile -normalde ulaşamayacağı- bir yarar sağlaması aranmaktadır. O halde koşulları taşımasına rağmen faile fayda sağlamayan belge, belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturmaya-caktır.

2. Belgenin “Özel Belge” Niteliğinde Olması

Belgenin resmi veya özel belge olduğunun tespiti, tipik hareketin hukuki analizinde ön aşamadır. Çünkü kanun koyucu, resmi ve özel belge üzerindeki tipik hareketi ayrı ayrı tanımlamış, hatta özel belgede sahtecilik suçu bakımından sahte belgenin kullanılmasını da aramıştır (TCK m. 207/2).

Belge niteliğini haiz senedin özel belge olarak değerlendirilmesinde, TCK m. 204 ve TCK m. 210 yol göstericidir. Çünkü kanun koyucu TCK m. 204’te resmi belgede sahtecilik suçunu düzenleyerek, resmi belge niteliğini haiz olan belgeyi ayrı bir norm altında cezalandırmıştır. Yine aslında özel belge statüsünde olmakla birlikte, hukuken kendilerine duyulan güvene bağlı olarak resmi belge muamelesine tabi tutulan belgeler, ceza hukuku açısından resmi belge hükmündedir.

Resmi belge genel itibarıyla, kamu görevlisi tarafından görevi gereği ve ilgili mevzuatta öngörülen usul ve esaslara uygun şekilde düzenlenen belgedir.²² Kamu görevlisince düzenlenmeyen, kamu görevlisi olmasına rağmen yasal prosedüre uymayan veya bu şartlar sağlanmasına rağmen belgenin içeriği ile düzenlenme sebebi arasında illiliğin olmadığı belge, resmi belge niteliğini haiz değildir ve bu tür belgeler artık özel belge olarak değerlendirilir.²³

TCK m. 210’da, esasen özel belge niteliğini haiz olan emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, sahtecilik suçu bakımından resmi belge niteliğini haiz ki-

duğu görüşünde Özen, *Özel Hükümler*, s. 756. Yine özel belgede sahtecilik suçu bakımından başlıca kamu güveninin ihlal edilmesi şeklinde genel zarar da yeterli görülmektedir, bkz. Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 780.

²² Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1060.

²³ Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1060.

linmiştir. Ancak kambiyo senedinin yasal şekil şartlarını taşımayan belge, yine özel belge olarak görülecektir.²⁴

Tüm bu anlatılanlar ışığında özel belge, niteliği itibarıyla veya TCK m. 210'daki tanım dolayısıyla resmi belge statüsü taşımayan belgedir.²⁵

C. Özel Belgede Sahtecilik Suçunda Tipiklik Bakımından İnceleme

1. Özel Belgede Sahtecilik Suçunda Fail ve Mağdur

Özel belgede sahtecilik suçunda fail herkes olabilir.²⁶ Kamu görevlisinin göreviyle bağdaşmayan veya tabii kılınan prosedüre uymayan bir usulle sadır olmuş yahut belge ile görev arasında illiliğin olmadığı belge artık özel belge niteliğindedir ve bu türden bir belge üzerinde sahtecilik fiili icra eden kamu görevlisi, özel belgede sahtecilik suçunun failidir.²⁷

Belgede sahtecilik suçlarında belge üzerindeki hak değil, belgenin güvenilirliği korunmaktadır. Dolayısıyla, belgenin maliki ya da zilyedi de pek tabii suçun faili olabilir.²⁸

Özel belgede sahtecilik suçunda mağdur toplumdur; suçtan zarar gören ise bizzat fiilden etkilenen kişidir.²⁹ Bu özellik, maddi ve şekli ceza hukuku bakımından bazı olağan sonuçların dayanak noktasıdır. Çünkü sahte belgeden dolayı hakkı doğrudan zedelenen kişi, tipik hareket öncesinde eyleme rıza gösterse, bu rıza tipikliği kaldıran ya da eylemi hukuka uygun hale getiren bir neden olarak görülemeyecektir. Keza eylemin icrasından sonra gösterilen rıza, normalde şikayet hakkının kullanılması bakımından bir etki doğurur. Ne var ki, hakkı ze-

²⁴ Gökcan, *Belgede Sahtecilik*, s. 432; Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 758; Yokuş Sevük, "Sahtecilik", s. 236.

²⁵ Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 758.

²⁶ Gökcan, "Özel Belgede Sahtecilik", s. 210; Özbek-Doğan-Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 881; Toroslu, *Özel Kısım*, s. 245; Yener Ünver, "TCK'daki Evrakta Sahtecilik Suçları", *Hukuk Köprüsü*, 2013, C. 2, S. 4, s. 100; Burcu Görkemli, "Ceza Hukukundaki Sahtecilik Suçları ile Vergi Ceza Hukukundaki Sahte Belge Düzenleme-Kullanma Suçları", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2021, C. 12, S. 47, s. 413.

²⁷ Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1076.

²⁸ Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1060.

²⁹ M.Emin Artuk vd., *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara, 2022, s. 385; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1054; Murat Volkan Dülger, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Hukuk Akademisi Yayınları, İstanbul, 2021, s. 381; Gökcan, "Özel Belgede Sahtecilik", s. 210.

delenen kimse ihbar ya da şikayette bulunmasa bile, bu tutum soruşturma ve kovuşturmayı engellemeyecek, yasal şartları dahilinde kamu davası açılacaktır.

2. Kanuni Tipte Tanımlanan Fiil

Özel belgede sahtecilik suçu TCK m. 207’de tanımlanmıştır. Buna göre;

“(1) Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkraya hükmüne göre cezalandırılır”.

TCK m. 207/1’de tanımlı tipik hareketin işlenebilmesi için iki farklı hareketin varlığı şarttır. Suç, düzenleme ya da değiştirme filleri yönünden seçimlik, kullanma hareketinin şart kılınmasından ötürü çok hareketli suçtur.³⁰ Bu bağlamda, özel belgede sahtecilik suçunu fiil açısından resmi belgede sahtecilik suçundan ayıran en önemli unsur, belgenin kullanılmasıdır. Tek başına düzenleme veya değiştirme eylemi, suçun tamamlanması bakımından yetersizdir. Hukuki etkilerinin sınırlı olması ve bir kamu otoritesinden yararlanılmadan sadır olması karşısında özel belgede sahtecilik fiilinin haksızlık içeriği daha dar yorumlanmış ve bu suç, daha az cezaya tabi tutularak ayrı bir norm altında düzenlenmiştir.³¹

a. Düzenleme

Özel belgenin sahte olarak düzenlenmesi fiili TCK m. 207’nin gerekçesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Söz konusu suçu oluşturan hareketlerden biri, özel belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Özel belge esasında mevcut olmadığı halde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir”.

Özel belge niteliğindeki vesikanın sahte olarak düzenlenmesi fiili, belgenin taklit edilmesi şeklinde anlaşılmaktadır.³² Böylece TCK m. 204/1’den farklı ola-

³⁰ Ünver, “Evrakta Sahtecilik Suçları”, s. 100. Seçimlik hareket bakımından seçimlik, kullanma bakımından çok hareketli suç olduğu görüşünde ayrıca bkz. Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 760.

³¹ Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 759.

³² Bkz. Gökçen, Belgede Sahtecilik, s. 433; Artuk vd., Özel Hükümler, s. 854; Taner, “Özel Belgelerde Sahtecilik”, s. 129; Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1067; Toroslu, Özel Kısım, s. 245; Yokuş Sevik, “Sahtecilik”, s. 241; aynı yazar, Özel Hükümler, s. 498.

rak, -TCK m. 204/2’de olduğu gibi- TCK m. 207 kapsamında fikri sahtecilik cezalandırılmamakta, maddi sahteciliğin cezalandırılmasıyla yetinilmektedir.³³ Belirleyici olan husus, belgenin bir başka kişi tarafından düzenlenmesi, *taklit edilmesidir*.³⁴ Başka anlatımla, sahte özel belgede düzenleyen olarak görünen kişi (mesela imzası bulunan kişi) ile aslında belgeyi bizzat-gerçekte tanzim eden farklıdır ve böyle olunca belgenin imza sahibine izafe edilmesi mümkün değildir.³⁵ Bu sebeple, imzası bulunan kişiden sadır olmayan belge için içerik denetimi yapmanın gereksiz olduğu belirtilmektedir.³⁶

Kanun koyucu, TCK m. 204/1 ile TCK m. 207/1’de değiştirme fiili bakımından başkalarını aldatma kabiliyetini ararken, düzenleme açısından böyle bir şart öngörmemiştir.³⁷ Oysa bu kullanım tercihinin rağmen doktrin ve uygulamada, düzenleme fiili bakımından da sahteciliğin aldatıcı mahiyette olması şart koşulmaktadır.³⁸ Burada bir hususun altı önemle çizmeliyiz: Resmi belgede sahtecilik suçunda, başkalarını aldatacak nitelikte düzenlenen veya değiştirilen belgenin suçun konusunu teşkil etmesi, kullanıma bağlı değildir (TCK m. 204/1). Özel belgede sahtecilik suçu bakımından ise belgenin kullanılması şartı mutlaka sağlanmalıdır. Peki, bu türden bir belge yetkili kişinin dikkatsizliği sonucu işleme konmuş ve üstelik bireyin zararı doğmuşsa, bu durumda da sahtecilik suçunun oluşmadığı mı söylenecektir? Mesela; bir başkası tarafından düzenlendiği anlaşılan adi yazılı ve borç doğuran

³³ Gökcan, “Özel Belgede Sahtecilik”, s. 227; Görkemli, “Sahtecilik Suçları”, s. 414; Soyaslan, Özel Hükümler, s. 533; Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1077; Toroslu, Özel Kısım, s. 245; karşı. Özen, Özel Hükümler, s. 753.

³⁴ Artuk vd., Özel Hükümler, s. 854; Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1067; Toroslu, Özel Kısım, s. 245; Yokuş Sevük, Özel Hükümler, s. 498. “Taklit etme” bakımından farklı değerlendirme için bkz. Özen, Özel Hükümler, s. 753.

³⁵ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 532.

³⁶ Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 760. Özel belgede sahtecilik suçu bakımından fikri sahtecilik cezalandırılmamakla birlikte; gerçekte var olmayan bir belgenin düzenlenmesi de taklit olarak kabul edildiğinden, düzenlenen belgenin içerik açısından da gerçeğe aykırı olması durumunda hem madden hem fikren sahtecilik oluştuğu göz ardı edilmemelidir, bkz. Taner, “Özel Belgelerde Sahtecilik”, s. 129.

³⁷ Tercih edilen yasal tanıma yönelik eleştiri için bkz. Ünver, “Evrakta Sahtecilik”, ss. 96 vd.

³⁸ “Aldatıcılık özelliği suçun temel unsuru olup özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir... Sahte belgenin ilk bakışta dikkati çekmeyecek biçimde düzenlenip, belirli bir kişiyi değil birçok kişiyi aldatabilecek nitelikte olması ve aldatma gücünün objektif olarak saptanması gerekir”, bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17.9.2019 tarihli ve K. 2019/547 sayılı kararı. Ayrıca bkz. Özen, Özel Hükümler, s. 754; Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1069; Toroslu, Özel Kısım, s. 247. Gerçekten aldatma kabiliyeti, sahtecilik suçlarında aranan ortak bir özelliktir, bkz. Gökcan, Belgede Sahtecilik, s. 433.

belgenin icra takibine konu olması halinde ne yapılmalıdır? Burada olayın tazminat hukuku boyutu ayrı tutulmak üzere, ceza hukuku bakımından sahtecilik tespitinde “*ayrı bir incelemeye gerek kalmaksızın*” kriterine ağırlık verilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Buna göre; mesela belgenin farklı bir kalem ürünü olup olmadığı ancak bilirkişi tespitiyle anlaşılabilirse, artık aldatacak nitelikte düzenleme ya da değişiklik fiilinin, yani sahteciliğin gerçekleştiği kabul edilmelidir. Ama yalnızca yetkili makamın dikkatsizliğine dayanan yasal süreçte ayrı bir inceleme külfetine katlanılmadan sahtecilik anlaşılabilirse, artık ceza hukuku yönünden sahtecilik oluşmamıştır.³⁹ Belgenin aldatma kabiliyetinin ilk bakışta anlaşılmaya müsait olup olmadığı hususunda icabı halinde bilirkişiye müracaat edilmelidir; aksi takdirde eksik inceleme gündeme gelir.⁴⁰

b. Değişirme

Belli bir kişi ya da kişiler tarafından düzenlenen belge üzerinde daha önce olmayan bir hususun eklenmesi ya da çıkarılması şeklinde gerçekleşen eylem değiştirme olarak kabul edilir.⁴¹ Belgede yer alan imza ve tarihler de, şüphesiz değiştirme fiiline konu olabilir.⁴²

Özel belgede sahtecilik suçuna vücut veren bu seçimlik hareket TCK m. 207'nin gerekçesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Suç, gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek suretiyle de işlenebilir. Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan özel belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılmaktadır. Mevcut olan özel belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, özel belgeyi bozma suçu oluşur”.

³⁹ Özel bir incelemeye tabi tutulmadan belgenin sahteliği anlaşılamiyorsa, artık iğfal kabiliyetinin varlığı kabul edilmelidir, bkz. Yokuş Sevük, “Sahtecilik”, s. 238; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.5.2018 tarihli ve E. 2016/38 K. 2018/241 sayılı kararı. Gerçekten, sahteciliğin tespitinde objektif kriter esas alınmalıdır. Bu bağlamda, ilk bakışta anlaşılabilir sahteciliğin iğfal kabiliyeti olmadığı söylenmelidir, bkz. Artuk vd., Özel Hükümler, s. 779; Gökçen, Belgede Sahtecilik, s. 138.

⁴⁰ Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 28.2.2019 tarihli ve E. 2017/9074 K. 2019/1539 sayılı kararı; ayrıca bkz. Yokuş Sevük, “Sahtecilik”, s. 240.

⁴¹ Artuk vd., Özel Hükümler, s. 857; Taner, “Özel Belgelerde Sahtecilik”, s. 129; Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1067. *Özen*'e göre değiştirme, aslında fikri sahteciliktir. Ama Kanun tipik hareket için senedin kullanılmasını da öngördüğünden, fikri sahtecilik cezalandırılmamaktadır, bkz. Özen, Özel Hükümler, s. 753.

⁴² Bkz. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 31.3.2008 tarihli ve E. 2006/1522 K. 2008/2268 sayılı kararı. Ayrıca bkz. Artuk vd., Özel Hükümler, s. 857.

Özel belgede sahtecilik suçunun seçimlik hareketleri arasında sayılan değiştirme, başkalarını aldatıcı nitelikte olmalıdır.⁴³ Ancak bu hususta, yukarıda paylaştığımız üzere, Kanun metni ve gerekçede yalnızca değiştirme hareketine özgülendiği izlenimi uyandıran aldatıcı nitelikte olma şartının, doktrin ve uygulamada düzenleme fiili bakımından da arandığını hatırlatmak isteriz.⁴⁴

Söz konusu tipik hareketle birlikte fail, belgenin içeriğine yansıyan olayı veya bizzat belge içeriğini, ilgili belge düzenlendikten sonra değiştirmektedir.⁴⁵ Başkalarını aldatacak şekilde icra edilen değiştirme fiili sanki karşılıklı iradenin ürünüymüş gibi algılanmalı; başka deyişle, düzenleme ile değişikliğin adeta aynı anda vuku bulduğu gibi bir izlenim uyandırılmalıdır.

Önemle belirtelim ki, değiştirme hareketini icra eden failin belgeyi düzenleyen kimse olması şart değildir.⁴⁶ Burada mühim olan belgedeki olayın ya da belge içeriğinin sonradan değişikliğe maruz kalmasıdır. Sahte olarak düzenleyen ve/veya değiştiren ile kullanan kimseler farklı ise, iştirak kapsamında bir değerlendirmeye başvurularak cezai sorumluluğun tespit edileceği açıktır.

TCK m. 207/1'in seçimlik hareketlerinden olan değiştirme, benzer suçlardan farkı ortaya koyabilmek açısından ayrıca önem taşır. Nitekim belge üzerindeki değişikliklerle belgenin *ispat vasıtası olarak kullanılma özelliği* ortadan kalkmışsa, artık belgeyi bozma, yok etme veya gizleme suçundan bahsedilir (TCK m. 208).⁴⁷ Şayet belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere teslim olunan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıt verilme nedeninden farklı bir şekilde doldurulmuşsa, artık açığa imzanın kötüye kullanılması suçu oluşur (TCK m. 209/1). Açığa imzanın kötüye kullanılması yönünden bakıldığında, fiilde belgenin "*verilme nedeninden farklı bir şekilde doldurma*" altında ayrı bir saikle icra edildiği göz ardı edilmemelidir.⁴⁸ Fakat her ne kadar bu fiile benzese de, hukuka

⁴³ Toroslu, Özel Kısım, s. 245.

⁴⁴ Belge üzerinde değişiklik yapan; ama aldatıcı nitelik taşımayan fiiller özel belgeyi bozma suçu kapsamında değerlendirilir, bkz. Yokuş Sevük, Özel Hükümler, s. 499.

⁴⁵ Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1067.

⁴⁶ Resmi belge hükmündeki belge olan bono üzerinden verilen bir içtihat şu şekildedir: "... senedin sanık tarafından bizzat yazılmasının şart olmayıp lehine düzenlenmiş ve kullanılmış olmasının suçun sübutu için yeterli olacağı gözetilmeden isabet bulunmayan gerekçe ile sanığın beraatine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir", bkz. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 1.10.1991 tarihli ve E. 1991/4906 K. 1991/6031 sayılı kararı.

⁴⁷ Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 762.

⁴⁸ Bu suçta kast unsuru bakımından ayrıca bkz. Soyaslan, Özel Hükümler, s. 536.

aykırı olarak ele geçirilen veya elde bulundurulup hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurulan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıt artık sahtecilik suçunun konusudur (TCK m. 209/2).

c. Kullanma

Resmi belgede sahtecilik suçunda da tanımlanan bu tipik hareketi özel belgede sahtecilik suçunda farklı kılan husus, bu hareketin TCK m. 207/1 anlamında seçimlik bir hareket olmayışıdır.⁴⁹ Gerçekten, TCK m. 207/1’de öngörülen suçun tamamlanabilmesi için sahte olarak düzenlenen ya da değiştirilen belgenin kullanılması şarttır. Ancak TCK m. 207/2’de yer verilen kullanma fiili ise tıpkı TCK m. 204’e benzer şekilde başlıca cezalandırılmaktadır. Fakat TCK m. 207/2 bakımından önemli ve belirleyici olan husus, failin TCK m. 207/1’de tanımlanan fiile, yani sahte belgenin düzenlenmesi veya değiştirilmesine iştirak etmemiş olmasıdır.⁵⁰ Tabii bu konuda birinci fıkradaki fiile şerik olarak katılan kişinin, elinde bulundurduğu sahte belgeyi kullanması halinde cezai sorumluluğunun hangi fıkraya göre belirleneceği ve keza failliğin şerikliğe nazaran önceliği ilkesine müracaat gereksinimi tartışılabilir.⁵¹ Ne var ki kanun koyucu TCK m. 207/2’deki cezai sorumluluğu TCK m. 207/1’e göre belirlediği için bu tartışmanın pratikte bir karşılığı yoktur. Ancak olası kanun değişikliklerinin boşluk doğurmaması adına hakim, tespit ettiği her tipik hareketi hükümde belirtmek zorundadır.

Bağlı hareketli suçun parçası olan kullanma, Yargıtay uygulamasında özel hukuk ilişkisine özgülümlenmiş görünmektedir. Nitekim 1984 tarihli bir içtihadında Yüksek Mahkeme, kira bedelinin ödendiğini gösteren sahte belgenin defi olarak ileri sürülmeyip ceza davasında savunma aracı niteliğinde kullanılmasında, suç bakımından “kullanma” şartını karşılamadığını belirtmiştir.⁵² Oysa TCK m. 207’de tanımlanan fiil, belgenin maddi menfaat elde etme amacıyla kullanılması gibi bir koşula bağlanmamıştır. Böyleyken, sahte belgenin kullanılmasının

⁴⁹ Bkz. Yokuş Sevük, *Özel Hükümler*, s. 496.

⁵⁰ Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 449; Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 863; Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1078; Yokuş Sevük, *Özel Hükümler*, s. 499.

⁵¹ Genel olarak “iştirak” kelimesini kullanarak TCK m. 207/1’e işaret eden görüş için bkz. Tezcan-Erdem-Önok, *Ceza Özel Hukuku*, s. 1078; Yokuş Sevük, “Sahtecilik”, s. 241; benzer yönde Özen, *Özel Hükümler*, s. 755.

⁵² Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 18.9.1984 tarihli ve K. 1984/6314 sayılı kararı; benzer yönde 6. Ceza Dairesinin 28.3.2006 tarihli ve K. 2006/3044 sayılı kararı (Kararlar için bkz. Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 763).

faile ekonomik yönden bir yarar sağlaması ile adli ya da idari yargılamada lehe delil olarak kullanılması arasında fark yoktur.⁵³ Üstelik bu suçlarda korunan hukuki değer, kişilere ait olan malvarlığı değerleri değil, doğrudan kamu güvenidir. Öyleyse sahte belgenin kullanılmasıyla elde edilen menfaatin ekonomik karşılığı olup olmadığı sahtecilik suçunun oluşumu bakımından önemsizdir.⁵⁴

İştirak konusunda işaret edilen hususların bir diğer önemli sonucu, özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya değiştiren ile belgeyi kullananın farklı olması ve birbirleri arasında iştirak iradesinin bulunmaması durumunda, artık belgeyi sahte olarak düzenleyen veya değiştiren kişinin cezai sorumluluğunun doğmayacağıdır.⁵⁵

3. Tipikliğin Manevi Unsuru

a. Kastın Türü Bakımından İnceleme

Özel belgede sahtecilik suçu ancak kastla işlenebilir (TCK m. 207).

Kastın derecesi açısından, suçun olası kastla işlenip işlenemeyeceği üzerine düşünmek gerekir. Resmi belgede sahtecilik suçunda belge üzerindeki hukuka aykırı tasarruflar, suçun oluşumu bakımından tek başına yeterlidir. Oysa kanun koyucu TCK m. 207/1'de bağlı hareketli bir suç öngörmüş ve kullanma eylemini tipik hareketin parçası haline getirmiştir. Diğer yandan, düzenleme ve değiştirmenin aldatıcı nitelikte olması gerekmekte, bu türden bir belgenin kullanılmasının faile normalde erişemeyeceği bir yarar sağlaması aranmaktadır (bkz. faydasız sahtecilik). Tüm bu tespitler ışığında; özel belgede sahtecilik suçunda fail, tek başına düzenleme veya değişiklik eylemlerinde göze alma seviyesinde kalsa dahi, kullanma eylemiyle birlikte düşünüldüğünde ancak doğrudan kastla hareket edebilir. Kanaatimizce, suç için aranan koşullar ölçütünde özel belgede sahtecilik suçu, olası kastla işlenmeye müsait görünmemektedir.⁵⁶

⁵³ Ayrıca bkz. Artuk vd., Özel Hükümler, s. 861.

⁵⁴ Doktrinde Koca-Üzülmez de, kullanma fiiline ilişkin Yargıtay tarafından yapılan ayırımın hukuken bir temelini olmadığı görüşündedir, bkz. Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 763.

⁵⁵ Toroslu, Özel Kısım, s. 246; Yokuş Sevük, "Sahtecilik", s. 247.

⁵⁶ Aynı yönde Özen, Özel Hükümler, s. 757. Aksi görüşte Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 763. TCK m. 207/2'nin ancak doğrudan kastla icra edilebileceği görüşünde Yokuş Sevük, Özel Hükümler, s. 500; aynı yazar, "Sahtecilik", s. 243; Görkemli, "Sahtecilik Suçları", s. 415. TCK m. 207/1'in olası kastla işlenmesi mümkünken, TCK m. 207/2'nin ancak doğrudan kastla işlenebileceği görüşünde Artuk vd., Özel Hükümler, s. 868. Bir başkasını ya da toplumu zarara uğratma bilinciyle birlikte suçun olası kastla işlenebileceği görüşünde Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 255.

b. Hata Hükümleri Bakımından İnceleme

TCK m. 207/2’de “Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır” şeklinde tanımlanan fiilde, sahte bir belge düzenlemediği ya da bir belgeyi sahte şekilde değiştirmedeği halde, sahte olduğunu bilerek kullanan kişi cezalandırılmaktadır. Kişi, elinde bulundurduğu belgenin sahte olduğunu bilmiyorsa, elbette kasten sorumlu olmayacaktır. Yukarıda da açıkladığımız üzere, kanaatimizce hem TCK m. 207/1 hem de TCK m. 207/2 doğrudan kastla işlenen suçlardır.

İncelenmesi gereken diğer husus şudur: Kişi, elinde bulundurduğu senedin sahte olduğunu biliyor ve fakat *özel belge olmadığını* bilmiyorsa ne olacaktır? Mesela, elinde bulundurduğu bononun adi yazılı senet olduğunu düşünerek kullanan failin cezai sorumluluğu nedir? Failin sübjektif durumuna odaklandığımızda, konu yokluğuyla karşılaşılmaktadır. Gerçekten, failin tasavvuru sahte bir özel belgeyi kullanmaktır. Oysa olayda özel bir belge mevcut değildir; elverişsiz teşebbüsten bahsedilir (işlenemez suç). Objektif olarak karşılaşılan resmi belge açısından, resmi belge TCK m. 204 kapsamında suçun unsuru olarak tanımlandığı için failin kastı kapsamında kalmalıdır. Oysa kişi, eline bulundurduğu ve bilahare kullandığı belgenin niteliğini bilmemektedir. Buradaki hata, tipiklik hatasıdır (TCK m. 30/1). Mevcut yanılığının, yani konuda hatanın kastı kaldıran hata niteliği taşıması için esaslı bir hata teşkil etmesi gerekir. Bu evrede *eşdeğerlik prensibine* göre analiz yapılmalıdır.⁵⁷ Failin tasavvuru (özel belge) ile gerçekte olan (resmi belge) arasında eşdeğerlik yoktur. Bu halde fail, resmi belge bakımından kasten hareket etmemiştir; ancak taksirli halden sorumludur. Ne var ki resmi belgede sahtecilik suçu yalnızca kasten işlenebilir.

Son tahlilde fail, *konuda hata* sebebiyle TCK m. 204’ten, *konu yokluğu* nedeniyle TCK m. 207’den sorumlu görülemeyecektir. Burada cezasızlık durumu ceza adaletini sarsarken, TCK m. 204 ya da TCK m. 207’den cezalandırmaya gidilmesi hukuken tatmin edici bir gerekçeye dayanmayacaktır. Oysa somut durumda fail, her ne kadar niteliğini bilmesede, *sahte olduğunu bildiği belgeyi* kullanmıştır. Kanaatimizce bu boşluk -uygun düşen başka suçlarda da karşılaşıldığı üzere- TCK m. 30/2’de yapılacak bir yasal düzenlemeyle giderilebilir. TCK m. 30/2 sadece nitelikli halleri kapsamamalı, ele aldığımız örnekte olduğu gibi

⁵⁷ M.Emre Tulay, *Ceza Hukukunda Şahista veya Konuda Hata*, Adalet Yayınları, Ankara, 2022, ss. 61 vd.

daha az ceza öngören norm ile ilişkilendirilmeli ve kişi, daha düşük ceza öngören norm üzerinden cezalandırılmalıdır.⁵⁸

Yargıtay'ın, sahtecilik suçunda zarar gören kişinin rızası ile manevi unsuru tipiklik açısından bağdaştırdığı bir kararı⁵⁹ üzerinden yaptığımız analiz ve haksızlık yanılığına ilişkin değerlendirmelerimiz ise aşağıda ayrıca ele alınmıştır.⁶⁰

4. Daha Az Ceza Gerektiren Nitelikli Hal

TCK m. 211'e göre "Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir". İlgili düzenleme, hem resmi hem özel belgeler bakımından geçerlidir. Burada belgenin yine sahte belge niteliğini haiz olduğu unutulmamalıdır. Başka ifadeyle, anılan koşulların tipik hareket veya kast üzerinde bir etkisi yoktur. Ne var ki bu hallerde fiilin haksızlık içeriği⁶¹ ve failin kusuru suçun basit haline nazaran daha hafif görüldüğünden, hükmedilecek cezanın da indirilmesi öngörülmüştür.

D. Hukuka Aykırılık ve Kusurluluk

Özel belgede sahtecilik suçu, niteliği itibarıyla hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanmasına müsait görünmemektedir. Çünkü bu suçla korunan hukuki değer kamu güvenidir ve suçun mağduru toplumu oluşturan herkestir. Böylelikle, özel belgede sahtecilik fiilini işleyen kişinin kanunun emrini yerine getirdiğini, bir hakkı kullandığını ya da meşru savunmada bulunduğunu söylemek olanaksızdır.⁶²

⁵⁸ Konuyla ilgili olarak ayrıca bkz. Akbulut, Genel Hükümler, s. 482. TCK m. 30/2 özelinde münhasır değerlendirmelere de yer verdiğimiz *Ceza Hukukunda Şahısta veya Konuda Hata* adlı eserimizde; yukarıda paylaştığımız emsalde boşluklara hukuken tatmin edici bir çözüm bulabilmek adına, kanun koyucunun, TCK m. 30/2'deki "nitelikli hal" ibaresini, daha geniş ve haliyle failin lehine uygulama alanı bırakan "daha hafif ceza öngören kanun" şeklindeki bir ibare ile revize etmesini önermekteyiz, bkz. Tulay, Şahısta veya Konuda Hata, s. 107. Dile getirdiğimiz yasal önerimizi burada da tekrar etmek isteriz.

⁵⁹ Karar için bkz. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 23.3.2015 tarihli ve E. 2013/6785 K. 2015/24068 sayılı karar.

⁶⁰ Bkz. I E.

⁶¹ Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 739.

⁶² Yokuş Sevük, Özel Hükümler, s. 500; aynı yazar, "Sahtecilik", s. 244. Sahte bir senede dayanılarak başlatılan icra takibinin durdurulması amacıyla bir başka sahte belge düzenlenip kullanılması örneğinde olduğu gibi, bu suç bakımından meşru savunma hükümlerine başvurulabileceği kanaatinde Özen, Özel Hükümler, s. 75. Doktrinde *Erman*'a göre, sahtecilik suçu aç-

Özel belgede sahtecilik suçunda rıza ise ayrıca incelenmeye değerdir. Zira özel belgede sahtecilik fiilinin muhatabı olan ve sağlanan yararın karşılığında zarara uğrayan gerçek kişidir ve bu kişinin fiil üzerindeki rızasının hukuki karşılığı hususunda düşünülmelidir. Özel belgeyle tesis edilen işlemin muhatabı olan kişinin rızasını bu suçta tipikliğin bir parçası olarak görmek veya hukuka uygunluk nedeni saymak mümkün değildir.⁶³ Peki, bu durumda rızaya dayalı tesis edilen işlemin haksızlık oluşturduğu ya da cezalandırılabileceği söylenebilecek midir? Yüksek Mahkeme, konuyla alakalı emsal olayda mağdurun (aslında suçtan zarar görenin) rızasının hukuka uygunluk nedeni sayılmasa da, belgede sahtecilik kastına etki yapacağından manevi unsura etki edeceğini ve bu durumda kast yokluğundan dolayı beraat kararı verilmesi görüşüyle, mahkumiyet hükmü veren ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.⁶⁴ Bu yoruma göre, suçtan zarar gören kişinin rızasının sahtecilik kastını kaldırdığı kabul edilmektedir. Bize göre bu yorum, hukuken doğru olup olmadığına ilişkin değerlendirmeden bağımsız olarak, öncelikle suçun olası kastla işlenebilme ihtimalini ortadan kaldırmakta⁶⁵ ve TCK m. 207'nin ancak doğrudan kast ile işlenebileceği yönündeki görüşümüzü desteklemektedir.⁶⁶

Özel belgede sahtecilik suçunda “mağdurun rızası” ibaresini kullanmak, evvela suçun niteliğiyle uyumsuzdur; çünkü bu suç bakımından ilgilinin rızası, ancak suçtan zarar gören kişinin rızası şeklinde anlaşılabilir. Bu suç yönünden; ilgilinin rızası bir yetkilendirme niteliğindeyse (mesela kira akdindeki bedelin ya

sından meşru savunma kurumunun uygulanması mümkün olmasa da, o koşullarda hareket eden failin zarar kastı taşımadığı ve haliyle kasten hareket etmediği söylenmelidir, bkz. Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 264. Zarar imkan ve ihtimali bakımından, sahteciliğin cezalandırılması için bu tür bir zararın doğmuş olmasının yasa metninde tipik hareketin tanımında yer alması gerektiği görüşünde Gökçen, Belgede Sahtecilik, s. 143.

⁶³ Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 23.3.2015 tarihli ve E. 2013/6785 K. 2015/24068 sayılı kararı. Ayrıca bkz. Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 265; Yokuş Sevük, Özel Hükümler, s. 500.

⁶⁴ “...Dairemizin benzer birçok kararında vurgulandığı üzere: belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmelidir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan failde mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez”, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 5.2.2013 tarihi ve E. 2011/1061 K. 2013/1594 sayılı kararı. Aynı yönde ayrıca bkz. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 23.3.2015 tarihli ve E. 2013/6785 K. 2015/24068 sayılı kararı. Destekler nitelikte doktrinde aynı görüşte Erman, Sahtekârlık Suçları, s. 265. Bu durumda aldatma maksadından bahsedilemeyeceğinden kastın bulunmadığı görüşünde Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 764.

⁶⁵ Benzer görüşte Özbek-Doğan-Bacaksız, Özel Hükümler, s. 881.

⁶⁶ “...Dairemizin benzer birçok kararında vurgulandığı üzere: belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmelidir”, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 5.2.2013 tarihi ve E. 2011/1061 K. 2013/1594 sayılı kararı.

da artış oranının güncellenmesi, fesih tarihinin değiştirilmesi gibi) zaten hukuka uygun bir değişiklik söz konusu olacak ve sahtecilik suçunun tipik hareketi oluşmayacaktır. Ancak ispat özelliği devam eden bir belgenin kamuyu aldatacak şekilde taklit edilmesi ya da değiştirilmesi, *ilgilinin rızası dahilinde de olsa* tipiklik ve haksızlık bakımından etkisiz kabul edilmelidir. Bu anlamda, Yargıtay'a konu emsal olayla da bağdaşır şekilde, ilgilinin imzasının taklit edilmesinde kamuyu aldatma kastı olduğu gibi, bu işlemde bir yarar da sağlanmaktadır.⁶⁷ O halde rıza, bu suçta haksızlığı kaldırmamalıdır. Keza rıza bu suçta tipikliğin objektif ya da sübjektif yönünün veya hukuka aykırılığın bir parçası olarak kabul edilmediğinde, rızanın varlığı yahut kapsamı üzerinde hata da TCK m. 30/1-3 altında çözümlenemeyecektir.

Geldiğimiz noktada, ilgilinin rızası üzerinde belgede sahtecilik fiilini işleyen kişi mutlak surette TCK m. 207'den cezalandırılacak mıdır? Bu soruya vereceğimiz yanıt olumsuzdur. Olumsuz kanaatimizin hukuki gerekçesini, kusurluluk değerlendirmesi oluşturur. Tartışma konusu durumda fail, işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda hataya düşmektedir. Şayet bu hata, objektif koşullar ve failin sübjektif durumuna göre kaçınılmaz nitelikteyse faile ceza verilmeyecek, kaçınılabılır hata halinde ise kişi hakkında verilecek ceza genel hükümlere göre kusur oranında belirlenecektir (TCK m. 30/4; TCK m. 61).⁶⁸

Özel belgede sahtecilik suçunun faili bakımından yapılacak kusurluluk değerlendirmesinde, genel hükümlerde yer verilen yasal ölçütler aynen tatbik olunacaktır. Ancak suçta korunan hukuki değer sahibinin toplumu oluşturan herkes olması ve suç tipinde öngörülen tipik hareketin özellikleri nedeniyle bazı kurumların ayrıca anılmasında yarar görüyoruz. Bu bağlamda; *zorunluluk hali*⁶⁹ ile *haksız tahrike* ve suçun çok hareketli suç olmasının failiğe etkisi yönüyle *cebir ve tehdide* değinmek gerekir.

Yasal şartları olduğu takdirde, zorunluluk halinin özel belgede sahtecilik suçunda da uygulanmasının önünde herhangi bir engel görülmemelidir. Çünkü bu kurum içinde yer alan korunma fiili, fail bakımından tehlike teşkil eden olay-

⁶⁷ İlgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni olmadığı gibi failin kastı üzerinde de etki doğurmayacağı görüşünde Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 871.

⁶⁸ Meselenin yasak hatası kapsamında çözümü için ayrıca bkz. Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 871.

⁶⁹ Zorunluluk halinin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar bir tarafa bırakılarak kurum, bu çalışmada bütünlük arz etmesi bakımından kusurluluk altında anılmıştır. Kurumun hukuki niteliğine ilişkin hukuki değerlendirmeler için bkz. M.Emre Tulay, "Zorunluluk Halinde Sınırın Aşılması Meselesi", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, C. 5, S. 1, ss. 3172 vd.

la ilgisi bulunmayan bir başka kişinin zarar görmesi ihtimalini de içinde barındırmaktadır.⁷⁰ Öyleyse, zarar gören kişinin farklı olması ya da mağdurun toplum olması zorunluluk haline engel değildir.⁷¹

Haksız tahrike dayalı kusurluluk analizi de ilk bakışta makul görünmektedir. Mesela, alacağına kavuşamayan kişinin mağdura ait olduğu imasıyla bir özel belge düzenleyip ya da mevcut belgeyi değiştirip kullanması, haksız fiilden doğan elem ve öfkeye dayanabilir. Ancak TCK m. 207’de tanımlanan suçun niteliği ile haksız tahrikin şartları uyuşmamaktadır. Çünkü haksız tahrikin koşullarından biri, elem ve öfkeye dayanan suçun haksız fiilin sahibine karşı işlenmesidir.⁷² Oysa belgede sahtecilikle haksız fiilin sahibi kişi zarara uğratılsa da bu suç, nihayetinde topluma karşı icra edilmiştir.⁷³ Bu yönüyle haksız tahrik kurumunun belgede sahtecilik suçunda uygulanamayacağı söylenmelidir.

Cebir ya da tehdit altında sahtecilik fiilini işleyen fail, artık bu suçta araç olarak kullanılmış olacak ve kusursuz sayılacaktır. Cebir ve tehdit uygulayan kişi ise dolaylı fail sıfatıyla TCK m. 207’den cezalandırılacaktır.⁷⁴ Elbette bu ihtimalde de, TCK m. 207/1 bakımından belgenin kullanılması şarttır. Başka ifadeyle, araç kişinin bir özel belgeyi düzenleme ya da değiştirmesinden ibaret eylemi ancak cebir ya da tehdide ilişkin norm altında cezalandırılacak, TCK m. 207/1 ayrıca uygulanmayacaktır.

⁷⁰ Anılan olasılığa dair bkz. Tulay, “Zorunluluk Hali”, s. 3179.

⁷¹ Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından aynı görüşte Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 740. *Erman’a* göre ise, sahtecilik suçu açısından zorunluluk hali kurumunun uygulanması mümkün olmasa da, o koşullarda hareket eden failin zarar kastı taşımadığı ve haliyle kasten hareket etmediği söylenmelidir, bkz. Erman, *Sahtekârlık Suçları*, s. 264.

⁷² Bkz. Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınları, 8. Bası, Ankara, 2021, s. 687; Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınları, 27. Baskı, Ankara, 2022, s. 362; Mahmut Koca - İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 15. Baskı, Ankara, 2022, s. 366; Nur Centel - Hamide Zafer - Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Yayınları, 11. Bası, İstanbul, 2020, s. 447; Timur Demirbaş, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 15. Baskı, Ankara, s. 470.

⁷³ Ayrıca bkz. Akbulut, *Genel Hükümler*, s. 688.

⁷⁴ Cebir ve tehdit altında sahtecilik suçunu işleyen fail hakkında sahtecilik kastı üzerinden değil, genel hükümlere göre kusurluluk analizi yapılması gerektiği görüşünde Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 740.

E. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

1. Teşebbüs

Özel belgede sahtecilik suçu, çok hareketli bir suçtur. Bu özellik doğrultusunda, düzenleme ya da değiştirme hareketinin hazırlık hareketi olarak mı yorumlanacağı, yoksa icra hareketleri evresinde mi değerlendirileceği, teşebbüs bakımından önem taşır.

Teşebbüs kurumunun tatbiki için failin doğrudan doğruya icra hareketlerine başlaması şarttır (TCK m 35). Kanaatimizce, sahte belgenin tek başına düzenlenmesi veya değiştirilmesi, sahtecilik fiili yönünden doğrudan doğruya icra hareketlerine başlanma olarak değerlendirilemez.⁷⁵ Ancak somut olayın şartlarına göre, mesela sahte olarak düzenlenen senedin takibe konu edinmek üzere icra müdürlüğüne verilmesi aşamasında eylemin tamamlanamaması halinde teşebbüsten bahsedilebilir.⁷⁶ Buna karşın, tek başına sahte bir belgenin varlığı, yani bir belgenin düzenlenmiş veya değiştirilmiş olması, hazırlık hareketidir. Diğer yandan, faydasız sahteciliğin cezasız bırakılması da, teşebbüse ilişkin yaptığımız yorumları desteklemektedir. Nihayet, belgeyi kullanma fiili bakımından yaptığımız açıklamalar, pek tabii TCK m. 207/2 açısından da geçerlidir.

Gönüllü vazgeçme hükümleri de (TCK m. 36) fiilin teşebbüs evresine geçmesiyle gündeme gelecektir. Yukarıdaki paragrafta verdiğimiz örnekte; elindeki sahte belgeyi icra müdürlüğünde işleme koymak üzereyken kendi iradi tercihiyle bu fiilden vazgeçen fail, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanacaktır. Ancak henüz sahte bir belge düzenleyen kişi, pişmanlık duyup bu belgeyi yok etse, zaten eylem hazırlık hareketleri safhasında olduğundan gönüllü vazgeçme hükümlerine başvurulmaz; ortada cezalandırılabilir bir fiilin varlığından söz edilemez.

2. İştirak

Özel belgede sahtecilik suçunda tüm iştirak türlerinin yansıması mümkündür. Fakat suç tipine özgü birtakım hususlar ayrıca açıklanmalıdır.

⁷⁵ Özbek-Doğan-Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 882. TCK m. 207 kapsamında teşebbüsün cezalandırılabilmesi için mutlaka sahte belgeyi kullanma niyeti tespit edilmiş olmalıdır, bkz. Koca-Üzülmüş, *Özel Hükümler*, s. 765; ayrıca bkz. Özen, *Özel Hükümler*, s. 760.

⁷⁶ Özbek-Doğan-Bacaksız, *Özel Hükümler*, s. 882; Yokuş Sevük, "Sahtecilik", s. 246. Doktrinde *Toroslu*'ya göre, belgenin kullanıldığı ve fakat muhatabı tarafından reddedildiği durumda teşebbüsten bahsedilir, bkz. *Toroslu*, *Özel Kısım*, s. 247. Özel belgede sahtecilik suçu kullanma fiiliyle tamamlandığına göre, kullanmanın kısımlara bölünmesi halinde suça teşebbüs mümkündür, bkz. Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 466.

Özel belgede sahtecilik suçunun tipik hareketi, bağlı hareket olarak öngörülmüştür. Bağlı hareketin parçası olan düzenleme/değiştirme ile kullanma, ortak suç işleme kararı kapsamında farklı kişilerce icra edilebilir. Bu bağlamda, ortak suç işleme kararının devamı olarak A, C'den sadır olduğu izlenimi veren sahte bir senet düzenlese ve B, bu senedi icra takibine konu etse hem A hem B TCK m. 207'den müşterek fail sıfatıyla cezalandırılacaktır. Bu örnek ve tespit, TCK m. 207/2'de tanımlı fiilin faili bakımından da belirleyicidir. TCK m. 207/2'nin faili, TCK m. 207/1'e iştirak etmemiş olmalıdır.⁷⁷

Özel belgede sahtecilik suçunda fail, bir başka kişiyi suçta araç olarak kullanılabilir. Araç kişi, cebir veya tehdit altında suç işleyen kusursuz kişi olabilir. Ayrıca, -özellikle kullanma fiili yönünden- araç kişinin hataya düşürülerek veya mevcut hatasından yararlanılarak suç işlenebilir. Nihayet, organize hakimiyet mekanizmalarına dayalı dolaylı faillik kuramı da bu suçta yansiyabilir ve kast ve kusurunu etkileyen bir nedenle karşılaşmayan kişi, yine fail sıfatıyla (doğrudan/icracı fail) suçta araç olarak kullanılabilir.

TCK m. 207'de tanımlı suçta şerik sıfatıyla katılmak mümkündür.⁷⁸ Ama değiştirme ya da düzenleme fiiline azmettiren ya da yardım eden kişi, akabinde yine ortak bir suç işleme kararına dayanarak bu belgeyi kullansa, artık yalnızca müşterek fail sıfatıyla sorumlu görülmelidir. Çünkü sahte belgenin ortaya çıkış süreci, halen hazırlık evresidir; her halükarda fiil tamamlanmamıştır. Öyleyse kişi, TCK m. 207'den (müşterek) fail olarak cezalandırılmalıdır.

3. İçtima

Bir suç işleme kararının icrası kapsamında bir kişiye karşı aynı suçun değişik zamanlarda işlenmesi zincirleme suçu oluşturur ve görünüşte içtimanın söz konusu olmasıyla faile tek ceza verilir (Zincirleme suç-TCK m. 43/1).

Aynı kişi ya da kişilerden sadır olduğu izlenimiyle sahte belge düzenlenmesi veya bu kişilere ait belgenin değiştirilerek sahtecilik fiilinin gerçekleştirilmesi ve sahte belgenin aynı kişiler aleyhine kullanılması durumunda, TCK m. 43'teki tanımın karşılandığı açıktır. Ancak bu suç bakımından sorun, TCK m. 43/1'deki kurumsal tanımda yer alan "kişi" kavramına yüklenen anlamda kendini gösterir.

⁷⁷ TCK m. 207/2'de tanımlı suçun faili yönünden açıklamalar için ayrıca bkz. I B 4 c. TCK m. 207/1'de tanımlı suçta fail ya da şerik olarak katılma halinde cezai sorumluluk ilk fıkraya göre belirlenir, bkz. Koca-Üzülmez, Özel Hükümler, s. 766.

⁷⁸ Yokuş Sevük, Özel Hükümler, s. 502.

Çünkü “kişi” kavramı mağdur ve gerek kişi ile sınırlandırılırsa TCK m. 207, bu sınırın dışında kalır. Ancak “bir kişiye karşı” tabirinin suçtan zarar göreni de içine aldığı veya yalnızca mağduru kapsamakla birlikte kamu/toplumun da kişi kavramı içinde görülebileceği şeklinde bir yorum takip edilirse, TCK m. 207 ile TCK m. 43/1 bir arada uygulanabilir.

Doktrin ve uygulamada karşımıza çıkan hakim kanaate göre; TCK m. 43/1 anlamında mağdur, kamu/toplum olarak da kabul edilmektedir.⁷⁹ Hatta sahtecilikle ilgili Yargıtay kararında “... katılanlar K., R., İ., Ş. ve Ş.’nin kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunun mağduru olmayıp, suçtan zarar gören olmaları, orman muhafaza memuru olan sanıkların farklı tarihlerde düzenledikleri suça konu sahte tutanakları, sorumluluk bölgelerinde ... kendilerini kurtarmak amacıyla bir suç işleme kararı kapsamında düzenlemiş bulunmaları hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanıklar hakkında ... zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmektedir” tespitiyle belgede sahtecilik suçunda mağdurun toplum olduğuna vurgu yapılmış ve bu kriterin zincirleme suçun uygulanması önünde bir engel olmadığına işaret edilmiştir.⁸⁰ Bizce de, işlenen suçta mağdurun toplum olması TCK m. 43/1’in tatbikine engel değildir.⁸¹ O halde TCK m. 43/1’de öngörülen koşulların varlığı halinde TCK m. 207/1 ile zincirleme suç hükümleri birlikte uygulanabilir.

⁷⁹ Genel olarak bkz. İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 18. Bası, Ankara, 2022, s. 818; Artuk vd., Genel Hükümler, s. 818; Dülger, Genel Hükümler, s. 807; Hakkeri, Genel Hükümler, s. 362; Koca-Üzülmez, Genel Hükümler, s. 538; Mustafa Kağan Öztürk, *Ceza Hukukunda Zincirleme Suç*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 72; Gökçe Yıldırım, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Zincirleme Suç Olarak İşlenmesi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 161, s. 128.

⁸⁰ Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.4.2014 tarihli ve K. 2014/202 sayılı kararı.

⁸¹ Bu sonuca TCK m. 43/1’de yer alan “Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır” hükmüyle de erişmek mümkündür, bkz. Artuk vd., Genel Hükümler, s. 819; Koca-Üzülmez, Genel Hükümler, s. 538; Özgenç, Genel Hükümler, s. 682. Doktrinde Öztürk-Erdem’e göre de, her ne kadar çok açık olmasa da bu fıkra hükmüyle kastedilen, işlenen suçta korunan hukuki değer öncelikli olarak bireye değil, topluma, millete ya da devlete ait olmasıdır, bkz. Bahri Öztürk - Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku*, 20. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 393. Hafizoğulları-Özen’e göre ise, TCK m. 43/1’deki “bir kişiye karşı” ibaresiyle, çok mağdurlu ya da mağduru gayri muayyen sayıdaki suçlar zincirleme suç kapsamı dışında bırakılmıştır. Yazarlar, TCK m. 43/1’e sonradan eklenen “Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır” cümlesiyle, söz konusu boşluğun hukuken giderilmek istendiğini; ama bu hamlenin de başka tartışmalara yol açtığını belirtmektedirler, bkz. Zeki Hafizoğulları - Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, US-A Yayınları, Ankara, 2019, s. 363. Gerekece itibarıyla farklı görüşte olan Yıldırım’a göre ise, burada TCK m. 43/3’teki hükme göre değil, doğrudan “kişi” tabiri üzerinden değerlendirme yapılmalıdır. Çünkü suçun mağduru bellidir ve mağdur toplumdur, bkz. Yıldırım, “Zincirleme Suç”, s. 128.

Sahteciliğin tek bir fiille icra edilip birden fazla kişinin suçtan etkilendiği durumda aynı neviden fikri içtima kurumu tartışılmalıdır (TCK m. 43/2). Mesela kendi masası üzerinde duran ve her biri ayrı kiracısına ait on adet sözleşmede kira bedelini değiştiren ve aynı gün aynı saatte tüm sözleşmeleri icra dairesine verip takip başlatan kiraya veren için nasıl bir değerlendirme yapmak gerekir? Burada gerek sahtecilik (değiştirme) gerek kullanma fiili tek bir hareketten ibaretken, on ayrı kişi suçtan etkilenmektedir. Bu olasılık TCK m. 43/2'ye yaklaşmakla birlikte, her bir kişinin suçtan zarar gören konumunda olduğu unutulmamalıdır. Fail, tek bir "kullanma" fiiliyle topluma karşı suç işlemektedir. Öyleyse anılan durumda tek bir fiilin varlığı sebebiyle faile tek ceza verilmelidir. Başka deyişle, fail hakkında tesis edilecek tek cezanın dayanağı TCK m. 43/2 değil, fiil tekliğidir.⁸²

Aynı suç işleme kararı kapsamında önce sahte resmi belge, sonra sahte özel belgenin kullanılmasının uygulamada aynı suçun icrası gibi değerlendirildiği görülmektedir.⁸³ Oysa her ne kadar her iki suçta da korunan hukuki değer (kamu güveni) ve mağdur (toplum) aynı olsa da, birbirinden farklı nitelikte ve ayrı tanımlanmış iki suçun varlığı söz konusudur. Bu nedenle, -uygulamadaki tavrın aksine- TCK m. 43 hükümlerinin tatbiki mümkün değildir.⁸⁴

İçtima konusunda en son değineceğimiz husus, farklı neviden fikri içtima durumudur. Fail tek bir fiille hem sahtecilik suçunu hem de bir başka suçu işlemişse, TCK m. 44 tartışılmalıdır. Ancak TCK m. 212'deki "*Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolünür*" şeklindeki düzenleme nedeniyle, tek bir fiille sahtecilik ve bir başka suç işlendiğinde artık her iki suçtan da ceza verilecek, gerçek içtima uygulanacaktır.⁸⁵ Mesela, maddi bir yarar sağlama kastıyla bir başkasını hileli davranışlarla aldatırken kendisi ya da bir başkası tarafından düzenlenen/değiştirilen sahte özel belgeyi kullanan kişi hem TCK m. 157 hem de TCK m. 207'den ayrı ayrı cezalandırılacaktır. Aslında

⁸² Aynı yönde Özen, *Özel Hükümler*, s. 761; Yıldırım, "Zincirleme Suç", s. 125; karş. Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 746.

⁸³ Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 19.11.2013 tarihli ve E. 2012/11-1376 K. 2013/58 sayılı kararı.

⁸⁴ Aynı gerekçeyle aynı yönde Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 747; Yokuş Sevük, "Sahtecilik", s. 248. Yargıtay içtihadı yönünde, farklı normatif düzenlemeye rağmen her iki suçun aynı suç olduğu görüşünde Yıldırım, "Zincirleme Suç", s. 122.

⁸⁵ TCK m. 212 hükmünün yalnızca TCK kapsamında öngörülen suçlar açısından uygulanacağı görüşünde Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 472.

Kanun, içtima kurumuna ilişkin hükümlerle düzenleme/değiştirme hareketiyle ortaya çıkan sahte belge ve akabinde bu belgeyi kullanarak ihlal edilen bir başka norm arasında olası bir hareket sayısı tartışmasının önünü kesmiştir.⁸⁶

Sahtecilik fiilinin özel kanunlarda ayrı bir suç tipi altında tanımlanması halinde (bkz. Vergi Usul Kanunu, 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu) fail, ilgili kanun hükümlerine göre cezalandırılır.⁸⁷

II. YAZILI TAHLİYE TAAHHÜDÜNE İLİŞKİN ÖZEL BİR İNCELEME

Çalışmamızın ilk bölümünde, ceza hukuku boyutuyla özel belgede sahtecilik fiilini karşılayan suç tipinin, bu anlamda TCK m. 207 hükmünde öngörülen suçun yapısal unsurları ile suçun özel görünüş şekillerinin incelenmesine yer verdik. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise, yazılı tahliye taahhüdünün özel belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturduğu durum hukuken ele alınacaktır.

A. Genel Açıklamalar

Yazılı tahliye taahhüdünün özel belgede sahtecilik suçu altında bir bilimsel çalışmaya münhasıran konu edinmesinin ana nedeni, bilhassa 1.7.2022 tarihinden sonra, tahliye taahhütlerine dayanılarak yürütülen tahliye işlemlerindeki sayısal artıştır. Konunun güncel ve görünür hale gelmesindeki temel faktör ise 8.6.2022 tarih ve 7409 sayılı Kanun ile 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Geçici Madde 1 hükmünün eklenmesiyle gerçekleşen yasa değişikliğidir. TCK Geçici Madde 1'e göre "*Konut kiralari bakımından bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih ilâ 1/7/2023 (bu tarih dâhil) tarihleri arasında yenilenen kira dönemlerinde uygulanacak kira bedeline ilişkin anlaşmalar, bir önceki kira yılına ait kira bedelinin yüzde yirmi beşini geçmemek koşuluyla geçerlidir. Bir önceki kira yılının tüketici fiyat endeksindeki oniki aylık ortalamalara göre değişim oranının*

⁸⁶ Karş. Ünver, "Evrakta Sahtecilik", s. 106.

⁸⁷ Detaylı normatif değerlendirme için bkz. Yokuş Sevük, "Özel Hükümler", s. 503. 5464 sayılı Kanun yönünden değerlendirmeler için bkz. Ziya Koç, "5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 36. Maddesinde Düzenlenen Belgede Sahtecilik Suçu", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, C. 6, S. 2, ss. 770 vd. (781). Yine VUK m. 359'ta tanımlanan suç ile TCK m. 204 ve m. 207'nin farklı suç tipleri olduğu ve özelinde aldatma kabiliyetine yönelik değerlendirmeler için bkz. Ferhat Yıldız, "Belgede Sahtecilik ile VUK'da Düzenlenen Sahte Belge Düzenleme Suçlarının Aldatma Kabiliyeti Yönünden Karşılaştırılması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2021, C. 12, S. 48, ss. 573 vd.; Görkemli, "Sahtecilik Suçları", ss. 429 vd.

yüzde yirmi beşin altında kalması halinde değişim oranı geçerlidir. Bu kural, bir yıldan daha uzun süreli kira sözleşmelerinde de uygulanır. Bu oranları geçecek şekilde yapılan sözleşmeler, fazla miktar yönünden geçersizdir. Bu fıkra hükmü, 344'üncü maddenin ikinci fıkrası uyarınca hâkim tarafından verilecek kararlar bakımından da uygulanır". Bu yasal değişikliğe bağlı olarak kira artış bedeline emredici nitelikte üst sınır getirilmesi kiracı açısından son derece lehe bir durum olmakla birlikte, kiraya veren nezdinde olumsuz görülebilmektedir. İşte bu sebeple kiraya veren, elinde bulundurduğu ve diğer yasal fesih nedenlerinden daha pratik bir yol sunan yazılı tahliye taahhüdünü kullanmaktadır. Bu fiili durumun 1.7.2022 sonrasında dikkat çekici şekilde belirginleştiğini gözlemlemek zor değildir.

Yazılı tahliye taahhüdü, kiracının kiraya verene karşı kiralananı belli bir tarihte boşaltmayı üstlendiği yazılı şekle tabi sözleşmedir.⁸⁸ Bu sözleşmeyle birlikte kiraya veren, başka bir sebebin varlığına gerek duymadan ve herhangi bir tazminat ödemeksizin kira ilişkisini sona erdirme imkanına sahiptir.⁸⁹

Yazılı tahliye taahhüdü, ancak belirli yasal şartları taşıması durumunda geçerlidir. Bu bağlamda; kanunen aranan şartlardan ilk sırada zikredilmesi gerekenler, taahhüdün yazılı olması ve kiracı tarafından imzalanmasıdır (TBK. m. 352/1; m. 12/II, c.1). Taahhüdün konusu, kiralanan taşınmazın tahliyesi olduğu için sözleşmede tahliye tarihi de belirtilmelidir ("... kiralananı belli bir tarihte boşaltmayı yazılı olarak üstlendiği hâlde"- TBK m. 352/1).

Tahliye taahhütlerinin geçerliliği bakımından, sözleşme düzenleme tarihinin varlığı şart koşulmamıştır.⁹⁰ Ancak uygulamada yerleşik hale geldiği gözlemlenen içtihadı göre; kira akdi tarihinde veya o andan önce imzalanan/düzenlenen taahhüdün geçersiz olduğu kabul edilmektedir.⁹¹ İşte bu son şartın tahliye taahhüdünün geçerliliğini sınırlaması sebebiyle kiraya veren, lehine olan hukuki durumu kullanabilmek adına kiracıdan beyaza imza almaktadır.

⁸⁸ Merve Altuntop, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Yazılı Tahliye Taahhüdü Sebebiyle Tahliye", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2014, Y. 5, S. 19, s. 520; Haluk Burcuoğlu, *Yargıtay Kararları Işığında 6570 Sayılı Yasaya Göre Kiracının Tahliye Edilmesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 321.

⁸⁹ Burcuoğlu, Tahliye, s. 295; Süleyman Yalman, "Tahliye Sebebi Olarak Yazılı Tahliye Taahhüdü", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, C. 13, S. 2, s. 10.

⁹⁰ Altuntop, "Yazılı Tahliye Taahhüdü", s. 525.

⁹¹ Bkz. Yargıtay 4.10.1944 tarihi E. 1944/20 K. 1944/28 sayılı içtihadı birleştirme kararı. Ayrıca bkz. Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 11.3.2008 tarihli ve E. 2008/11 K. 2008/2784 sayılı kararı.

Pratikte ekseriyetle kiracı, kiraladığı taşınmaza ait olduğunu bildiği tahliye taahhüdünü, *belge düzenleme tarihi ile taahhüt edilen tahliye tarihini* boş şekilde imzalamaktadır.⁹² Bu aşamada çözüm bekleyen hukuki mesele, **senette boş bırakılan tarihlerin sonradan ve ek bir yetkilendirme olmaksızın doldurulmasının TCK hükümleri çerçevesinde nasıl değerlendirileceğidir.**

B. Özel Belgede Sahtecilik Suçu Açısından Değerlendirme

1. Genel Analiz

Tahliye taahhütlerinde yer alan tarih kısımlarının sonradan ve ayrı bir yetkilendirme olmaksızın, yani sözleşmenin taraflarının karşılıklı iradesine dayanmadan gerçeğe aykırı şekilde doldurulması, tahliye taahhütlerine işlevsellik kazandırmak için sıklıkla başvurulan bir metottür. Bu noktada Yargıtay'ın genel tutumunu yansıtmak üzere şu içtihat dikkat çekicidir:

“... Öte yandan atılan imza, imza sahibi kiracıyı bağlayacağından tahliye taahhüdünü içeren bu belgedeki tarihlerin sonradan doldurulduğu yolundaki itiraza itibar edilemez. Taahhütnamedeki tanzim tarihinin boş olarak bırakılıp davacıya verildiğinin kabul edilmesi halinde dahi davalı kiracı bu şekildeki davranışının sonucuna katlanmak zorundadır. Tanzim tarihinin sonradan doldurulmuş olmasının sonuca etkisi bulunmamaktadır”.⁹³

Tahliye taahhüdünün yazılı olması ve bir beyan içermesi gerekliliği karşısında, açığa imza ile birlikte tahliye tarihine ilişkin kısımla ilgili rızai bir yetkilendirmede bulunduğu kabul edilebilir. Gerçekten kiracının, kiraya verene teslim ettiği boş tarihli senetle *“Beni istediğin zaman tahliye edebilirsin”* manasında bir iradi beyan ortaya koyduğu söylenebilir. Böylece kiracı, sözleşmeyi sona erdirme hususunda kiraya verene yetki vermektedir. Yüksek Mahkeme içtihadı, tahliye tarihinin sonradan doldurulması yönüyle yerindedir. Öyleyse *tahliye tarihinin* sonradan doldurulması belgede sahtecilik olarak değerlendirilemeyecektir. Buna karşın halihazırda tarih doldurulmuşsa, bu tarih üzerindeki aldatıcı nitelikteki değişikliklerin tipik hareketi oluşturacağı kuşkusuzdur.

Yukarıda ilgili karar özetinde koyu tonda işaret ettiğimiz görüşün hukuken kabul edilemez bulduğumuz yönü, **senedin düzenlenme tarihine** ilişkindir. Mesela, esasen 15.9.2016 tarihli kira sözleşmesiyle aynı gün imzalanan ve kiraya vere-

⁹² Bu uygulamanın mutad hale geldiği anlaşılmaktadır, bkz. Yalman, “Yazılı Tahliye Taahhüdü”, s. 14.

⁹³ Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 11.3.2008 tarihli ve E. 2008/11 K. 2008/2784 sayılı kararı.

ne teslim edilen taşınmaza ilişkin tahliye taahhüdünde tarihler boş bırakılmış olsun. Artık kiraya verenin (failin) elinde ispat aracı olarak kullanılabilen ve kendisine hukuki sonuçlar bağlanan bir belge bulunduğu şüphe yoktur. Hukuken tartışmaya açılan mesele ise, sözleşmenin tanzimi ve taşınmazın tesliminden sonra ortaya çıkacaktır. Bu durumu farazi bir olay üzerinden somutlaştırılm.

2. Somut Örnek Üzerinden Çözümleme

Olay: Konut vasfı taşıyan taşınmaza ilişkin *kiraya veren* (M) ile *kiracı* (E) arasında 15.9.2016 tarihli adi yazılı bir sözleşme imzalanmıştır. M, kira artış dönemi olan 15.9.2022 tarihinde, kira sözleşme bedelinin güncellenmesine dair hakkının olduğu bahisle (beş yılı aşkın sözleşme) üç katına varan kira artış talebinde bulunmuş; ama bu hususta sözlü beyanla yetinmiş, herhangi bir kira tespit davası açmamıştır. E ise bu muamele karşısında makul bir bedelde anlaşmayı önermiş; aksi durumda TBK Geçici Madde 1 hükmüne göre kira artışı uygulayacağını bildirmiştir. Bu cevap karşısında M, *tanzim (düzenleme) tarihini 15.7.2022, tahliye tarihini ise 15.9.2022 şeklinde doldurmuş ve bu belgeyle birlikte icra dairesinden tahliye talebinde bulunmuştur.*

Yargıtay'a göre⁹⁴, -ispat külfetine ilişkin değerlendirmeler bir tarafa- boş tarihli senede imza atan kiracı, bu davranışının sonuçlarına katlanacak, yani belge hukuken geçerli sayılacaktır. Öyleyse olayımızda M'nin başvurduğu yol makul bir süreçtir; çünkü işleme dayanak teşkil eden belge hukuken geçerlidir. Oysa bu olası tutum ve özelinde Yargıtay'ın görüşü, TCK m. 207'de öngörülen suç ile açıkça çelişmektedir.

Taahhütnamedeki tanzim tarihinin boş olarak bırakılıp davacıya verildiğinin kabul edilmesi halinde dahi davalı kiracı bu şekildeki davranışının sonucuna katlanmak zorundadır şeklindeki yorumun özel hukuk boyutuyla değerlendirilmesi, elbette bu alanın uzmanlarının ilgi ve bilgisine dahildir. Gayemiz, bu türden bir yorumun maddi ceza hukukundaki karşılığını analiz etmektir.

Yüksek Mahkeme'ce işaret edilen durum, ceza hukukunda *ilgilinin rızası* bakımından değerlendirilebilir. Gerçekten, kiracının açığa imzayla kiraya verene "*Tarihleri istediğin şekilde doldurabilirsin*" şeklinde bir yetki sahası bıraktığı düşünülebilir. Bu noktada sözleşmenin fesih tarihine tekabül eden tahliye tarihinin keyfi şekilde doldurulması, -belgenin taklit edilmesi olarak gerçekleşmedikçe- TCK m. 207 altında tipik hareket olarak değerlendirilemez. Ama düzen-

⁹⁴ Bkz. Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 11.3.2008 tarihli ve E. 2008/11 K. 2008/2784 sayılı kararı.

leme tarihinin gerçeğe aykırı biçimde doldurulması, belge üzerinde gerçeğe aykırı ve aldatıcı nitelikte değiştirme hareketidir.⁹⁵ İşte tam bu hususta kiracının rızasından bahsedilse bile rıza, belgede sahtecilik suçlarında hukuka uygunluk nedeni değildir! Üstelik özel hukuk boyutuyla kiracıya katlanma yükümlülüğü getiren Yargıtay, ceza hukuku boyutuyla rızanın hukuka uygunluk nedeni sayılamayacağını düşünmektedir.⁹⁶ Çünkü özel belgede sahtecilik suçunda korunan hukuki değer sahibi kişiler değil, toplumdur. Topluma ait bir hakka yönelen tipik hareket, eylemden bizzat etkilenen kişinin rızasıyla hukuka uygun kılınmaz. Kıyaslayacak olursak; müstakil ve bahçeli bir evde yaşayan A, kendisine ait ve boş duran yan arsaya bir firma tarafından mütemadiyen çöp dökülmesine rıza göstermiş olabilir. Somut durumda bu çöp yığınının doğrudan ve belki tek başına etkilenen kişi A olabilir. Ne var ki bu fiil, A'ya ait bir hakka (mesela mülkiyet hakkına) yönelen saldırıdan ibaret değildir. Burada A, ancak suçtan zarar görendir ve gösterdiği rıza, çevrenin kasten kirletilmesi suçunun tipik hareketi yönünden etkili olmadığı gibi, böyle bir hareketi hukuka uygun hale de getirmeyecektir. O halde, tahliye taahhüdünün muhatabı ve bundan etkilenen tek kişi -örnek olaydaki- E iken, E'nin rızası olsa dahi fiil kamuya yönelmektedir ve suç vasfını korumaktadır. Öyleyse Yargıtay içtihadında yer alan katlanma külfetinin ceza hukuku anlamında TCK m. 207 üzerinde bir etkisi yoktur. Nihayet rıza olarak konumlandırılan açığa imzanın, sınırları belirlenebilir ve açık bir rızadan uzak olması karşısında, rıza ile kast ve kusurluluğa yönelik yukarıda yer verdiğimiz değerlendirmelerin de⁹⁷ burada somut bir etkisi olmayacaktır.

Yargıtay içtihadı ve uygulamadaki eğilim dikkate alınarak ilgilinin rızası odaklı yaptığımız analizin sonucunda, olay nezdinde kiraya verenin (M) cezai sorumluluğunu suçun yapısal unsurları bakımından tespit edelim:

Tipikliğin maddi unsurları bakımından; M'nin icrai ve iradi nitelikteki eylemi, özel belgede (yazılı tahliye taahhüdü) gerçeğe aykırı değişiklik (düzenleme/tanzim tarihi) niteliğindedir. Çünkü failin elinde bulundurduğu belge, var olan, tamamlan-

⁹⁵ Doktrinde *Soyaslan*, belgede yer alan tarih ve tarihin gerçeğe aykırı şekilde doldurulmasına ilişkin genel değerlendirmesinde; tarihin, esasen tamamlayıcı bir unsur olduğuna, belgenin geçerliliği açısından esaslı bir unsur olmadığına işaret etmiştir. Ancak yazar, şu hususun altını çizmiştir: Şayet tarih, belgenin geçerliliğine ilişkin yasal bir şekli şartın parçasıysa ya da ilgili belgenin hukuki sonuç doğurabilmesi için gerekliyse artık belgenin esaslı unsurudur. Böylelikle tarih üzerindeki değişiklikler sahtecilik olarak kabul edilmelidir, bkz. *Soyaslan*, *Özel Hükümler*, s. 516.

⁹⁶ Bkz. Yargıtay 11. CD, 23.3.2015, E. 2013/6785, K. 2015/24068.

⁹⁷ Bkz. I E.

mış bir vesikadır. Böyle bir evrak üzerinde gerçeğe aykırı şekilde ekleme yapılmıştır; zira tanzim tarihi sözleşme tarihi ile aynıyken, belgeye bağlı hukuki sonuçlardan faydalanmak amacıyla ilavelerde bulunulmuştur. Olayda, ileri tarihli bir sözleşme imza etmek gibi bir durum da yoktur. Şayet böyle bir durum olsaydı, belge üzerindeki değişikliğin ortak bir irade ve geçerli bir yetkiye dayanan düzeltme/ekleme şeklinde anlaşılması gerekir ve suçtan bahsedilemezdi. Geline nokta; TCK m. 207/1 bakımından kullanma fiili de gerçekleşmiş olmalıdır. Fail, elindeki belgeyi icra dairesine verip bir takip başlatmak suretiyle belgeyi kullanmış, icrai hareket ve netice tamamlanmıştır. Hareketin aldatıcı nitelikte olduğu da, icra takip işlemlerinin başlatılmasından anlaşılmalıdır. Şayet tarih üzerindeki değişiklik aldatılacak nitelikte değilken icra memurunun özensizliği sebebiyle belge işleme alınmışsa, artık sahtecilikten bahsedilemeyeceği unutulmamalıdır.

Tipikliğin manevi unsurları bakımından; M, icra ettiği değişiklik hareketini bilerek ve isteyerek işlemektedir. TCK m. 207/1'in şartı konumunda olan kullanma fiili de gerçekleştiğinden, -kanaatimizce- E'nin (olası) rızasının kast üzerinde de bir etkisi olmayacağı, bir başka yönüyle olayda faydasız sahteciliğin gündeme gelmeyeceği söylenmelidir. Diğer yandan, TCK m. 207 bakımından olası kastı yeterli görmediğimizi ifade etmiştik. Anılan koşullarda ise failin doğrudan kastla hareket ettiğinde tereddüt yoktur.

Hukuka aykırılık bakımından; M tarafından işlendiği tespit edilen tipik hareketi hukuka uygun hale getiren bir nedenle karşılaşılmamıştır. O halde M'nin eylemi haksızlık teşkil etmektedir.

Kusurluluk bakımından; M'nin kusurluluğunu etkileyen bir nedene rastlanmamıştır. Bu suç bakımından, suçun mağdurunun toplum olması ve elem ve öfkenin kaynağı olan davranışın topluma ait olmadığından bahisle, suçun hakız tahrike elverişli olmadığını söylemiştik. Ayrıca burada E'nin TBK Geçici Madde 1 hükmüne göre kira artışı yapmasının, M açısından elem ve öfke uyandıracak nitelikte bir haksız fiil olmadığı da belirtilmelidir. E'nin hareketi hukuka uygundur. Hukuka uygun bir fiilin haksız fiil olarak nitelendirilmesi düşünülemez.⁹⁸

Suçun özel görünüş şekilleri bakımından; M'nin fiili tamamlanmıştır. Yine M'nin sahtecilik fiiline iştirak eden olmamıştır. Bu noktada, sözleşme imzalan-

⁹⁸ Mesela, kişide psikolojik olarak bir elem ve öfke uyandırsa da, bir başkasının kendisi hakkında ihbar ve şikayet hakkını kullanması da -elbette yasal sınırlar çerçevesinde- haksız fiil sayılmayacak ve TCK m. 29 anlamında elem ve öfkenin dayanağı olarak görülemeyecektir, bkz. Koca - Üzülmüş, Genel Hükümler, s. 362.

dığı zaman E'nin düzenleme tarihinin sonradan ve kiraya verenin dilediği şekilde doldurmasına yönelik bir iradesi varsa, sahtecilik suçuna dair hem M hem E'nin müşterek failliği ya da E'nin, M'nin fiiline şerik olarak katılımı akla gelebilir. Ama bu noktada E'nin açık beyanın bir rıza değil, yetkilendirme olduğu düşünülmelidir (ileri tarihli bir sözleşme imzalanması gibi). Böyle bir olasılıkta elbette hukuka aykırı bir tipik hareketten, haliyle suçtan ve iştirakten bahsedilemeyecektir. TCK m. 212'deki özel düzenleme dahil içtima ile ilgili ayrı bir değerlendirme gerektirecek duruma rastlanmamıştır.

Tüm bu hukuki değerlendirmelerimiz kapsamında M, TCK m. 207/1'de tanımlanan suçun failidir.

3. İspat Yönüyle ve Benzer Cezai Normlar Bakımından Ek Analiz

Tahliye taahhütlerinde mutata hale gelen açığa imza meselesini değerlendirdiğimiz bölümün sonunda, fiil bakımından iki hususa ayrıca değinmek isteriz.

a. İspat Yükü Bakımından İnceleme

Özel belgede sahtecilik suçunu incelerken, Yargıtay'ın açığa imza atan kişinin katlanma yükümlülüğünü benimsediğini ifade etmiş ve bu hukuki tutumu eleştirmiştir.⁹⁹ Yine Yargıtay'a göre, tahliye taahhüdünün kiralananın tesliminden önce veya sözleşmeyle aynı anda açığa imza şeklinde imzalandığına dair ispat yükü kiracıdadır.¹⁰⁰ İspatın iddia sahibi, ceza hukukunda suçtan zarar gören tarafından ortaya konulmasında herhangi bir duraksama yoktur. Ne var ki Yargıtay, sahtecilik suçuyla benzerlikler gösteren ve esasen aynı şekilde belgenin hukuki geçerliliğini etkileyen açığa imzanın kötüye kullanılması suçuyla ilgili olarak yazılı delil aramaktadır.¹⁰¹ İçtihadı birleştirme kararı ile benimsenen bu

⁹⁹ "...Taahhüdün tanzim ve tahliye tarihleri kısmının boş olarak düzenlenip davacıya verilmiş olduğu kabul edilse bile, kiracı davalı bu şekildeki boşa imza atmakla davacıya istediği tarihi doldurma yetkisi vermiş olduğundan bunun sonucuna katlanmak zorundadır", bkz. Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 7.6.2012 tarihli ve E. 2012/5147 K. 2012/8537 sayılı kararı. Ayrıca bkz. Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 14.09.2011 tarihli ve E. 2011/4370 K. 2011/8923 sayılı kararı.

¹⁰⁰ Bu hususta Yargıtay, ancak yazılı delille ispatı aramaktadır, "...Davalı, düzenleme ve tahliye tarihinin belgeye sonradan yazıldığını ve gerçeği yansıtmadığını ileri sürmüş ise de bu iddiasını aynı ispat gücüne haiz başka bir belge ile kanıtlamak durumunda olup bu yönde yazılı bir delil bir delil sunmamıştır..", Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 24.1.2017 tarihli ve E. 2017/1536 K. 2017/475 sayılı kararı.

¹⁰¹ Bkz. Yargıtay 24.3.1989 tarihli ve E. 1989/1 K. 1989/2 sayılı içtihadı birleştirme kararı. Ayrıca bkz. "... senedin bedelsiz kaldığının ya da anlaşmaya aykırı kullanıldığını yazılı delille ispatlanmasının zorunlu olmasına rağmen...", Yargıtay 15. Ceza Dairesinin 21.1.2015 tarihli ve E. 2013/6938 K. 2015/995 sayılı kararı.

ölçüt, ceza muhakemesinin temel ilkeleri ve hayatın olağan akışına aykırı görü-
lerek eleştirilmektedir.¹⁰² Bu eleştiri bizce de son derece yerindedir. Gerçekten,
maddi gerçeğe ulaşma kaygısı taşıyan ceza muhakemesinde delil elde etme ve
delillerin tartışılması evrelerini yazılı delille sınırlamanın geçerli, tatmin edici ve
hepsinden önemlisi kanuni bir dayanağı yoktur.

Sonuç olarak; belge üzerinde gerçekleştirilen ve sahtecilik ya da açığa im-
zanın kötüye kullanılması suçunu oluşturan fiil, hukuka uygun elde edildiği
müddetçe her türlü delille ispatlanabilir.¹⁰³

Bu alt başlık altında, özel belgede sahteciliğin ceza mahkemesince hükme
bağlanmasının hukuk yargılamasına etkisini de kısaca belirtmekte yarar görü-
yoruz:

HMK m. 214'e göre "(1) Belgenin sahte olmadığına dair hukuk mahkemesince
verilen karar kesinleştikten sonra, söz konusu belge hakkında ceza mahkemesinde
de sahtelik iddiası dinlenmez. (2) Ceza mahkemesince belgeyi düzenleyen hakkında
ceza verilmesine yer olmadığı ya da beraat kararı verilmiş olması, hukuk mahke-
mesinin belgenin sahteliğini incelemesini engellemez". Bu hükümde, mahkumiyet
kararı verildiğinde ceza mahkemesi kararının hukuk mahkemesi bakımından nasıl
bir etki doğuracağı düzenlenmemiştir. Ancak hükümde yer verilen ifadenin mef-
humu muhalifinden şu sonuç çıkarılabilir: Belgede sahtecilik suçuna ilişkin mahku-
miyet kararı tesis edilmişse, artık hukuk mahkemesi nezdinde gerçekleştirilen yar-
gılama faaliyeti sırasında dava konusu belgenin sahteliğine ilişkin bir inceleme ger-
çekleştirilemez.¹⁰⁴ Başka bir deyişle, ceza mahkemesi tarafından belgede sahtecilik
suçuna ilişkin mahkumiyet kararı verildiği ihtimalde hukuk mahkemesi, görmekte
olduğu davada (örneğin sahte belgenin iptali davası) veya başka bir davanın hükme
bağlanabilmesi için belgenin sahte olup olmadığının ön sorun olarak incelendiği
durumlarda (örneğin tahliye davasında ibraz edilen yazılı tahliye taahhüdünün
sahteliği iddiasına ilişkin inceleme sonucunda) ilgili belgenin sahte olmadığına iliş-

¹⁰² Bkz. Artuk vd., *Özel Hükümler*, s. 754; Gökçen, *Belgede Sahtecilik*, s. 77; Koca-Üzülmez, *Özel Hükümler*, s. 773.

¹⁰³ Nitekim emsal olayda, boş tarih kısımlarının farklı el ürünü olması sebebiyle senedin özel belge sayıldığı içtihat için bkz. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 31.3.2008 tarihli ve E. 2006/1522 K 2008/2268 sayılı kararı.

¹⁰⁴ Aynı yönde ve ayrıntılı bilgi için bkz. Derya Belgin Güneş, *Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Bakımından Etkileri*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul, 2019, ss. 171 vd.; ayrıca bkz. Orhan Eroğlu, "Sahtecilik İddiasına Dayalı Menfi Tespit ve İstirdat Davalarında Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi", *Terazi Hukuk Dergisi*, 2018, C. 13, S. 146, s. 30.

kin bir karar tesis edemeyecektir. Dolayısıyla ceza yargılaması sonucunda verilen mahkumiyet kararı, hukuk mahkemesinin yeniden o belgeye ilişkin sahtelik incelemesinde bulunma gerekliliğini bertaraf etmektedir.¹⁰⁵ Bu açıklamalardan hareketle yazılı tahliye taahhüdüne dayanılarak açılan bir tahliye davasında söz konusu belgenin sahteliği ceza yargılaması sonucunda sabit olmuş ve mahkumiyet kararı tesis edilmişse söz konusu ceza mahkemesi kararı ileri sürülmek suretiyle davanın reddi sağlanabilecektir.

b. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu

TCK m. 209'a göre "Belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere kendisine teslim olunan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kağıdı, verilme nedeninden farklı bir şekilde dolduran kişi, şikayet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır".

Yazılı tahliye taahhütlerine dair karşılaşılan durum da, kiracının kısmen veya tamamen boş bir kağıda imza atması şeklinde cereyan ettiğinden, TCK m. 209 hükmü de akla gelmektedir. Ancak kanaatimizce, her ne kadar açığa imzadan istifade etmek söz konusu olsa da fiil, TCK m. 209'da tanımlanan tipik harekete uymamaktadır.

TCK m. 209'da da, senedin ispat gücüne duyulan güven zedelendiği için topluma karşı işlenen bir suçtan bahsedilir.¹⁰⁶ Keza diğer yandan taraflar arasındaki güven ilişkisi de zarar görmektedir.¹⁰⁷ Nihayet tarafların rızasına aykırı olarak, bilgileri dışında belge içeriğinin doldurulmasıyla yeni ve aslında hukuka aykırı bir belge üretilmekte, henüz belge niteliğini haiz olmayan şeye belge niteliği kazandırılmaktadır.¹⁰⁸ Tüm bu yönleriyle suç, belgede sahtecilik suçuyla büyük oranda benzerlikler göstermektedir.¹⁰⁹ TCK m. 209'u farklılaştıran unsur

¹⁰⁵ Belgin Güneş, Ceza Mahkemesi Kararları, s. 173; Eroğlu, "Ceza Mahkemesi Kararları", s. 30. Belgenin sahteliğine ilişkin olarak ceza mahkemesince verilen ve kesinleşen mahkumiyet kararının, aynı senedin konu edindiği davada hukuk mahkemesi nezdinde kesin hüküm niteliğinde olduğu tespitinin yanı sıra, beraat hükmüne ilişkin değerlendirmeler için bkz. Bahattin Aras, "Sahtecilik İddiası Bakımından Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2016, C. 29, S. 124, ss. 401 vd.

¹⁰⁶ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 536; Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1090.

¹⁰⁷ Soyaslan, Özel Hükümler, s. 536.

¹⁰⁸ Tezcan-Erdem-Önok, Ceza Özel Hukuku, s. 1090.

¹⁰⁹ Öyle ki, açığa imzanın kötüye kullanılması suçu, özel belgede sahteciliğin özel bir görünümü olarak nitelendirilebilir, bkz. Koca-Üzülmez, s. 762. Diğer yandan, açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun, güvenin kötüye kullanılması suçunun bir türü olduğu tespitinde Ünver, "Evrakta Sahtecilik", s. 102.

ise belge içeriğinin taraflar arasındaki hukuki ilişkiye değil, bir başka nedene dayanmasıdır. Kanun maddesi, tipiklikte içeriğin kaynağı olan nedeni belirleyici kılmıştır.

Yukarıda analiz ettiğimiz olay üzerinden değerlendirecek olursak; kiraya veren, kiracıdan, kiracının imzası olduğu kısmen boş bir kağıt almıştır. Burada kiraya verenin sonraki davranışıyla, yani tarihleri gerçeğe aykırı şekilde doldurmasıyla aslında yeni bir belge üretilmemekte, var olan belge gerçeğe aykırı hale getirilmekte, değiştirilmektedir. Gerçekten kiracı, imzaladığı senedin, mukim olduğu konutun tahliyesine ilişkin olduğunu, tahliye tarihinin sözleşmeyi sona erdirdiğini bilmektedir. Boş tarihlerin kiraya veren tarafından doldurduktan sonra belgenin icra takip işlemlerine dayanak kılınması, kiracının beklemeyeceği, senedin dayandığı hukuki ilişki bakımından bilmediği, öngöremediği bir durum değildir. Öyleyse, ciddi benzerlikler taşımakla birlikte, yazılı tahliye taahhütleri bakımından TCK m. 209 (açığa imzanın kötüye kullanılması) ilk değerlendirilecek norm değildir. Ancak bu noktada şu husus unutulmamalıdır: Aslında başka bir amaçla, mesela taşınmazın kiralandığı süre boyunca oluşabilecek muhtemel masraflar bakımından garanti oluşturması amacıyla kiracıdan alınan kısmen veya tamamen boş ve fakat imzalı senedin tahliye taahhüdü gibi icra dairesine sunulması durumunda, artık TCK m. 209'un uygulanacağında şüphe yoktur.

Karşılaştırılan suçlar bakımından son derece tartışmalı görünen meseleyi, şu somut durum üzerinden özetleyerek daha açık bir görünüme kavuşturacağımızı düşünüyoruz: Failin bir satış karşılığında bedel yazılmadan doldurulan senette borç kısmına anlaşılanın altı ya da üstünde bir bedel yazılması halinde, açığa imzanın kötüye kullanılmasından bahsedilebilir. Çünkü senet her ne kadar borç ilişkisi üzerine geçerliliğini korusa da, satıcının elinde bulundurduğu an itibarıyla henüz tamamlanmamış bir belgedir.¹¹⁰ Oysa tahliye taahhüdünde kişi, bir tahliye taahhünamesine imza attığını bilmektedir ve kiraya verene, bir nevi istediği tarihte sözleşmeyi sona erdirme yetkisi tanımaktadır. Bu yönüyle belge, ayrı bir iradi noksanlık yoksa geçerlidir. Ama taahhüdün verildiği tarih, genelde ya kira sözleşmesi ile aynı ya da kira sözleşmesinden öncedir. İşte bu noktada hem kiraya veren hem kiracı, taahhüdün aslında kira sözleşmesi anında ya da öncesinde imza altına alındığını bilmektedir. Bu yönüyle, tarih kısımları boş belge, tamamlanmış bir belgedir. Tahliye tarihinin bulunması zorunlu olsa da,

¹¹⁰ Örnek için bkz. Soyaslan, Özel Hükümler, s. 536.

bu husustaki “yetkilendirme” geçerli kabul edilmektedir. Yazılı tahliye taahhüdünün geçerliliği için düzenleme tarihinin bulunması ise zorunlu bir unsur değildir.¹¹¹ O halde belge (yazılı tahliye taahhüdü), tamamlanmış belgedir. İşte bu tespit, TCK m. 209’u uygulama dışı bırakır. Ama TCK m. 207’nin gündeme gelme sebebi, doktrin ve Yargıtay uygulaması ışığında, tanzim tarihine belli ve esaslı hukuki sonuçlar bağlanmış olmasıdır. O halde tanzim tarihinin sonradan ve gerçeğe aykırı doldurulması, TCK m. 207’nin tartışma alanındadır.

c. Yazılı Tahliye Taahhüdüne Konu Taşınmazın Aile Konutu Olması

Gerek bu kısım gerekse çalışmanın genelinde son sırada ele alacağımız husus, tahliye taahhüdüne konu taşınmazın aile konutu olması ihtimalidir.

Aile konutu; eşlerin bütün yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdiği, hayatlarına buna göre yön verdiği, acı ve tatlı günleri içinde yaşadığı, anılarla dolu bir alan, şeklinde tanımlanmaktadır.¹¹²

4721 sayılı TMK m 194/1’de öngörülen “Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlandırmaz” hükmüyle, aile konutuna özgü olarak sözleşme serbestisinin sınırlandırıldığı görülmektedir. Yazılı tahliye taahhütleri de bu kapsamda değerlendirilmekte, eşin rızası olmadan yapılan sözleşmenin geçersiz olduğu kabul edilmektedir.¹¹³ Hukuk uygulamasındaki genel eğilim de bu yöndedir. Nitekim Ankara Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen bir kararda, TMK m. 194/1 ve 2004 sayılı İİK m. 276/son hükümleriyle birlikte aile konutunun özel bir önem ve konuma sahip kılındığı ve bu bağlamda konut üzerindeki hukuki işlem yetkisinin kanun koyucu tarafından sınırlandırıldığını açıkça vurgulamıştır. Mahkeme, tahliyeye konu taşınmazın aile konutu olarak belirlenmesi halinde bu yasal gereklerin yerine getirilip getirilmediğinin araştırılmasını zorunlu görmüştür.¹¹⁴ Aynı minvalde Yargıtay; tahliyesi istenen yerin aile konutu olduğunun tespitine yönelik olarak dava açıldığı-

¹¹¹ Bkz. Altuntop, “Yazılı Tahliye Taahhüdü”, s. 525.

¹¹² Bkz. TMK m. 194 Gerekçesi.

¹¹³ Bkz. Mustafa Dural - Tufan Öğüz - Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku*, Filiz Kitabevi, 17. Baskı, İstanbul 2022, N. 888; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Türk Medeni Kanunu’nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s. 12; Yalman, “Yazılı Tahliye Taahhüdü”, s. 19.

¹¹⁴ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesinin 6.12.2018 tarihli ve E. 2017/2529 K. 2018/2234 sayılı kararı.

nın belirlenmesi halinde, bu davanın bekletici mesele yapılarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiği yönünde kanaatini paylaşmıştır.¹¹⁵

Peki, tahliye taahhütleri açısından ciddi bir hukuki etkiye sahip olan aile konutu ayrıntısının çalışmamız bakımından önemi nedir?

TMK hükümleri, doktrin ve uygulamanın tutumu çerçevesinde; aile konutu olarak kullanılan taşınmaz hakkındaki tahliye taahhüdünde eşin imzası ya da bir şekilde rızası yoksa bu taahhüt geçersizdir. Böyleyken, tarihi sonradan ve gerçeğe aykırı şekilde doldurulan taahhüt için ayrıca ceza hukuku yönüyle özel belgede sahtecilik suçunun oluştuğu söylenebilecek midir? Bu soruya olumsuz yanıt verilmelidir. Çünkü eşin imza ya da rızasını taşımayan tahliye taahhüdü, hukuken ispat kabiliyetinden yoksundur.¹¹⁶ Bu durumda, sahtecilik suçu için aranan *aldatıcı olma* şartı da sağlanmayacak ve tipik hareketten söz edilemeyecektir. Açıkçası gelinen nokta hukuken ilginç bir durum ortaya çıkarmaktadır. Zira üzerinde gerçeğe aykırı şekilde değişiklik yaptığı belgeyi icra dairesine veren kişi, kiracı eşin rızası bulunmadığı için bir taraftan hukuken arzu ettiği tahliye sonucuna ulaşamazken, diğer yandan -esasen objektif ve sübjektif yönleriyle suç izlenimi uyandıran- sahtecilik eylemi dolayısıyla ceza almayacaktır. TMK m 194/1 etkisiyle hukuki süreçte umduğunu bulamayan kiraya veren, aynı normun etkisiyle ceza almaktan kurtulacaktır.

Aile konutuyla ilgili tespitlerimizde şu olasılıklara da yer vermek gerekir. Mesela, aile konutu olarak kullanılan taşınmazın konusu olduğu; ama yalnızca kiracının imzasının bulunduğu belge üzerinde kiraya veren veya bir başkası, kiracı eşin de imzasını taklit etse, artık TCK m. 207'de tanımlı suçun oluşacağında kuşku yoktur. Çünkü kiraya verenin bu eylemiyle belge, ispat gücüne erişmektedir. Buna karşın taşınmazın aile konutu olarak kullanılmadığı; ama kiraya verenin bundan habersiz olduğu durumda, kiracının eşinin imzasını taklit ederek belgeye ekleyen kimse, faydasız sahtecilikten dolayı ceza almamalıdır. Çünkü imzası taklit edilen kişi (mesela boşanmış eş), taahhüt sözleşmesinin tarafı değildir.

¹¹⁵ Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 29.4.2011 tarihli ve E. 2012/629 K. 2012/19408 sayılı kararı. Anılan kararda Yüksek Mahkeme ayrıca Hukuk Genel Kurulunun 26.10.2005 tarihli ve E. 2005/12-676 K. 2005/600 sayılı kararı ile 19.10.2005 tarihli ve E. 2005/12-652 K. 2005/583 sayılı kararına dayanmıştır.

¹¹⁶ Gerçekten, ilgili mevzuata aykırı olarak düzenlenen belgenin iğfal kabiliyeti yoktur, bkz. Artuk vd., Özel Hükümler, s. 779.

SONUÇ

İki ana bölüme ayırarak kaleme aldığımız bu çalışmanın ilk bölümünde, suçun yapısal unsurları bağlamında özel belgede sahtecilik suçunu (TCK m. 207) inceledik. Bu suç hakkında ulaştığımız sonuçları şu şekilde özetleyelim:

1. Kanun koyucu, kamu güvenilirliğine karşı suçlar altında sahtecilik suçlarına yer vermiş, bu kategoride TCK m. 207’de özel belgede sahtecilik suçunu ihdas etmiştir. Niteliği ve ceza hukukunda karşılık bulan normlara göre, özel belge statüsü taşıyan belge üzerinde gerçeğe aykırı ve aldatma kabiliyetini haiz düzenleme veya değişiklikler sahtecilik fiilini oluşturur. Ancak resmi belgede sahtecik suçundan farklı olarak, senet üzerinde sahteciliği doğuran düzenleme ya da değişiklik tek başına yetmemekte, kullanma eyleminin de icra edilmesi gerekmektedir (TCK m. 207/1). Ama TCK m. 207/2 hükmüne göre, senedin değiştirilmesi ya da düzenlemesine iştirak etmeyen bir başka kişi, tek başına kullanma eylemiyle de bu suçun faili olabilir.
2. TCK m. 207/1’deki ifadeden, sahtecilik fiilinin başkalarını aldatmaya elverişli şekilde icrası şartının gerçek bir belgede değişikliğe özgü kılındığı algısı doğabilir. Oysa doktrin ve uygulamada kabul edildiği ve tarafımızca da benimsendiği üzere; düzenleme, değiştirme ve kullanmanın başkalarını aldatmaya elverişli olması şarttır. Diğer yandan, icra edilen sahtecilik fiilinin cezalandırılabilmesi için yine doktrin ve uygulamada yerleşmiş bir diğer koşul, gerçekte erişilemeyen bir imkana sahte belge vasıtasıyla kavuşmaktır ki, bu husus faydasız sahteciliğin cezasız kalması şeklinde karşılık bulur. Aldatma niteliği ile faydasız sahteciliğin bir arada değerlendirilmesi sonucunda, kanaatimizce bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir.
3. TCK m. 207/2’de tanımlanan sahte özel belgeyi kullanma fiili, hata hükümleri açısından ayrıca ele alınmalıdır. Kişi, elinde bulundurduğu senedin sahte olduğunu biliyor ve fakat *özel belge olmadığını* bilmiyorsa -elinde bulundurduğu bononun adi yazılı senet olduğunu düşünerek kullanma gibi-, cezai sorumluluk ne şekilde tespit edilecektir? Failin sübjektif durumuna odaklandığımızda, konu yokluğu kapsamında elverişsiz teşebbüsten bahsedilir; çünkü olayda özel bir belge mevcut değildir. Objektif olarak karşılaşılan resmi belge açısından, resmi belge TCK m. 204 altında suçun unsuru olarak tanımlandığı için failin kastı kapsamında kalmalıdır. Oysa kişi, eline bulundurduğu ve bilahare kullandığı belgenin niteliğini bilmemektedir. Buradaki hata, tipiklik hatasıdır (TCK m. 30/1). Mevcut yanlışlığın, yani konuda hatanın kastı kaldırılan hata niteliği taşıması için esaslı bir hata teşkil et-

mesi gerekir. Bu evrede eşdeğerlik prensibine göre; failin tasavvuru (özel belge) ile gerçekte olan (resmi belge) arasında eşdeğerlik bulunmadığı sonucuna ulaşılır. Öyleyse fail, resmi belge bakımından kasten hareket etmemiştir; ancak taksirli halden sorumludur. Ne var ki resmi belgede sahtecilik suçu yalnızca kasten işlenebilir. Gelinek noktada fail, konuda hata sebebiyle TCK m. 204'ten (bkz. TCK m. 30/1), konu yokluğu nedeniyle TCK m. 207'den sorumlu görülemeyecektir. Burada cezasızlık durumu ceza adaletini sarsarken, TCK m. 204 veya TCK m. 207'den cezalandırma yoluna gidilmesi hukukun tatmin edici bir gerekçeye dayanmayacaktır. Oysa somut durumda fail, her ne kadar niteliğini bilmese de, *sahte olduğunu bildiği belgeyi* kullanmıştır. Kanaatimizce bu boşluk -uygun düşen başka suçlarda da karşılaşıldığı üzere- TCK m. 30/2'de yapılacak bir yasal düzenlemeyle giderilebilir. TCK m. 30/2 sadece nitelikli halleri kapsamamalı, ele aldığımız örnekte olduğu gibi daha az ceza öngören norm ile ilişkilendirilmeli ve kişi, daha hafif ceza öngören norm üzerinden cezalandırılmalıdır. Somut yasal önerimiz ise, TCK m. 30/2'deki ifadenin "*hafif ceza öngören kanun*" şeklinde güncellenmesidir.

4. Sahtecilik suçlarının hukuka aykırılık bahsinde en önde gelen ve vurgulanması gereken neden, ilgilinin rızasıdır. Buradaki ilgili, sahte belgenin kullanılmasından dolayı hakkı doğrudan zedelenen kişidir. Ancak bu suçta korunan hukuki değerlerin sahibi toplumu oluşturan herkeştir. Sahteciliğin doğrudan muhatabı ise suçtan zarar görendir ve suçtan zarar gören kişinin rızası bu suçta bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemez.
5. Kanunda kusurluluğu etkileyen neden olarak öngörülen kurumlar, yasal koşulları oluşturduğu müddetçe özel belgede sahtecilik suçunda da tatbik olunur. Bu bağlamda; kurumun niteliğine ilişkin tartışmalar bir tarafa, yasal koşulları oluşturduğu müddetçe zorunluluk halinin özel belgede sahtecilik suçunda da tatbik olunabileceği belirtilmelidir. Ancak haksız tahrik ile belgede sahtecilik suçunun bir arada uygulanması düşünülemez. Çünkü haksız tahrikin koşulu, elem ve öfkeye dayanan suçun haksız fiilin sahibine karşı işlenmesidir. Oysa her ne kadar haksız fiilin sahibi kişiyi zarara uğratacak bir fiil icra edilse de suç, toplumu oluşturan herkese karşı işlenmiş olacaktır. Bu yönüyle haksız tahrik kurumunun belgede sahtecilik suçunda uygulanması, suçun niteliği gereği mümkün değildir.
6. Özel belgede sahtecilik suçu teşebbüse elverişli olmakla birlikte, "kullanma" fiili de tipik hareketin parçası olduğundan, kullanma fiiline yönelik ic-

rai hareketlere başlanılmış olması gerekmektedir. Kullanma aşamasından önceki davranışlar ise hazırlık hareketi olarak görülecektir. İştirak bakımından da faillik ve şerikliğe ait şartlar genel olarak uygulama alanı bulsa da, TCK m. 207/2'deki durum özel olarak zikredilmelidir. TCK m. 207/1'e şerik sıfatıyla dahi olsa iştirak eden kişi, sonrasında diğer suç ortaklarıyla birlikte alınan karar üzerine senedi kullansa, henüz icra hareketleri devam ettiğinden (suç tamamlanmadığından) TCK m. 207/1'den cezalandırılmalıdır. Özel belgede sahtecilik suçu, suçun mağduru ve tipik hareket birlikte değerlendirildiğinde, içtima bakımından da ayrı sonuçlar barındırmaktadır. Nitekim suçun mağdurunun toplum olması ve toplumun da TCK m. 43/1'de yer alan "bir kişi" içinde değerlendirilmesi karşısında, TCK m. 207 ile TCK m. 43/1'in birlikte uygulanabileceği söylenmelidir. Yine suçun mağdurunun toplum olmasından dolayı, failin tek bir fiille birden fazla kişiyi doğrudan zarara uğratması karşısında (mesela aynı anda beş kişiye karşı sahte senedin icra takip işlemine konulması gibi) TCK m. 43/2'den dolayı değil, fiil tekliğinden dolayı tek suç tek ceza tespiti gerekir. Ama son ihtimalde haksızlık içeriğinin yoğunluğu gereği faile verilecek cezada üst sınıra yaklaşılmalıdır. Nihayet içtima bakımından TCK m. 212'deki özel düzenleme önem taşır. Sahte olarak tanzim edilen ya da gerçeğe aykırı şekilde değiştirilen belgenin kullanılmasıyla ayrı bir ceza normu ihlal edilirse, gerçek içtima söz konusu olacaktır. Özel kanunlardaki düzenlemelerde ise uygulanacak norm, ilgili kanun maddesidir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ele aldığımız özel belgede sahtecilik suçu kapsamında yazılı tahliye taahhütlerine ilişkin tespitlerimizi özetleyelim:

1. Taşınmaz kira sözleşmesinin feshi sonucu doğuran ve diğer yasal gerekçelere kıyasla kiraya verene daha pratik bir tahliye imkanı sunan yazılı tahliye taahhüdü, Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarıyla hukuken uyumlu görünebilmek adına, düzenleme ve tahliye tarihleri boş olarak alınmakta; yani kiracı, kısmen boş bir kağıda imza atmaktadır. Burada sözleşmenin feshi anlamı taşıyan tahliye tarihinin sonradan doldurulması hukuken kabul edilse de, sözleşmenin düzenlenme tarihi üzerine düşünmek gerekir.
2. Tahliye taahhüdünde yer alan sözleşme düzenleme tarihinin gerçeğe aykırı doldurulması, sahtecilik fiilini oluşturur. Çünkü -ekseriyet teşkil ettiği üzere- aslında kira sözleşmesiyle veya ondan önceki bir tarihte imzalanan taahhüt, gerçeğe aykırı şekilde sonraki bir tarihte düzenlenmiş gibi gösterilmektedir. Böylece belge, sözleşme kapsamındaki açık ve karşılıklı irade ve

hukuken geçerli bir yetkilendirmeye dayanmaksızın, gerçeğe aykırı ve başkalarını aldatıcı şekilde değiştirilmektedir.

3. Yazılı tahliye taahhüdünde, belge tanzim tarihinin sonradan ve gerçeğe aykırı şekilde doldurulmasında TCK m. 207'deki tipik hareketin oluştuğu kabul edilmelidir. Burada ilgilinin (kira sözleşmesinin tarafı) rızası bir hukuka uygunluk nedeni olarak görülemez. Keza rıza, failin bilerek ve isteyerek gerçeğe aykırı bir belgeyi kullanması önünde engel oluşturmayacağından, failin kastının kalktığı da söylenemez.
4. Haksız tahrik kurumunun özel belgede sahtecilik suçunda gündeme gelebileceğini vurgulamıştık. Çalışmamız özelinde ise, son dönemde yasal kira artışı uygulayan kiracıya karşı sahte olarak tanzim edilen veya gerçeğe aykırı şekilde değiştirilen taahhütlerin kullanıldığı bilgisini paylaşmıştık. Bu durumun, TCK m. 29'da sayılan şartlar arasında yer alan ve failde uyanan elem ve öfkenin dayanağını teşkil eden bir haksız fiil olarak değerlendiremeyeceği de ayrıca ve önemle ifade edilmelidir.
5. Yazılı tahliye taahhüdüne ilişkin özel analizimizde, Yargıtay uygulamasının sahteciliği ispat noktasında yazılı belge şartı aradığına dair içtihadının ceza muhakemesinde farklı algılanması ve yorumlanması gerektiğini vurguladık. Aksi bir kabulün ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşma gayesiyle çelişeceğinde şüphe yoktur. O halde, hukuken geçerli olduğu müddetçe sahtecilik iddiası her türlü delille ispat edilebilir. Diğer yandan, hukuk muhakemesinde aynı kuvvette yazılı belge aranmasının karşısında, sahtecilik iddiasına dair ceza mahkemesince tesis edilen ve kesinleşen mahkumiyet kararı, aynı senedin konu edildiği hukuk muhakemesinde kesin ve bağlayıcı delil niteliğindedir. O halde, sahte olarak düzenlenen veya gerçeğe aykırı şekilde değiştirilen ve kullanılan tahliye taahhüdü icra dairesince tahliye sebebi kılınsa, işbu takip de hukuka aykırı sayılmalıdır; çünkü tahliye talebine konu olan belgenin sahte, yani hukuka aykırı olduğu ceza mahkemesince tespit edilmiştir.
6. Tanzim ve tahliye tarihlerinin boş olduğu bir belgenin kiracı tarafından imzalanması; ancak kiraya verenin bu tarihleri sonradan ve gerçeğe aykırı şekilde doldurması karşısında kısmen boş bir senetten bahsedilebilir ve bu sebeple açığa imzanın kötüye kullanılması suçu da akla gelebilir (TCK m. 209). Ama bu suç için öngörülen tipik hareket, senedin verilme amacı dışında kullanılmasıdır. Oysa kiracı, her ne kadar sonuç itibarıyla kendi zararına durumlarla karşılaşsa da, imza attığı senedin mahiyetini, yani bir taah-

hüt sözleşmesi niteliğinde olduğunu bilmektedir. Diğer yandan yazılı tahliye taahhüdüne özgü şartlar değerlendirildiğinde, tanzim tarihinin bulunmaması belgenin tamamlanmasına engel değildir. Bu koşullarda açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun tipik hareketinin oluşmadığı tespit edilmiştir.

7. Özel belgede sahtecilik suçunun tipik hareketi yönünden, belgenin ispat gücüne sahip ve başkalarını aldatıcı nitelikte olması önem taşımaktadır. Çalışmamız özelinde ayrıca ele aldığımız üzere; kanunun emredici hükümlerine muhalif şekilde oluşturulan tahliye taahhüdü hukuken geçersizdir. Mesela, TMK m. 194/1'e göre kiralanın taşınmazın aile konutu olarak kullanılması halinde, sözleşmeyi sona erdirmeye niteliğindeki tahliye taahhüdünde yalnızca kiracının imzasının bulunması sözleşmeyi geçersiz kılacaktır. Böyle bir senet üzerinde gerçekleşen ve aslında objektif olarak sahteciliğe vücut veren fiiller, örneğin tanzim tarihinin gerçeğe aykırı şekilde doldurulması, sahtecilik fiili olarak kabul edilemez. Çünkü zaten hukuken ispat gücü taşımayan belge üzerindeki davranışların aldatmaya elverişli ve faile fayda sağlayan nitelikte olmadığı açıktır. Buna karşın, aynı nitelikteki belgenin geçerli kılınması adına kiracının eşinin imzası taklit edilirse, belgenin kendisi artık ispat gücüne kavuşacağından sahtecilik suçu da oluşacaktır.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, Berrin, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 8. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2021.
- ALTUNTOP, Merve, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Yazılı Tahliye Taahhüdü Sebebiyle Tahliye", **TAAD**, Y. 5, S. 19, 2014, ss. 517-541.
- ARAS, Bahattin, "Sahtecilik İddiası Bakımından Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2016, C. 29, S. 124, ss. 357-406.
- ARSLAN, Çetin - BAŞTÜRK, İhsan, "Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C. 8, S. 2, ss. 195-219.
- ARTUK, M.Emin - GÖKCEN, Ahmet - ALŞAHİN, M.Emin - ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2022.
- ARTUK, M.Emin - GÖKCEN, Ahmet - ALŞAHİN, M.Emin - ÇAKIR, Kerim, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 19. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2021.
- BELGİN GÜNEŞ, Derya, **Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Bakımından Etkileri**, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, 2019.
- BURCUOĞLU, Haluk, **Yargıtay Kararları Işığında 6570 Sayılı Yasaya Göre Kiracının Tahliye Edilmesi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- CENDEL, Nur - ZAFER, Hamide - ÇAKMUT, Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 11. bs., İstanbul, Beta Yayınları, 2020.
- DEMİRBAŞ, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2020.
- DURAL, Mustafa - ÖĞÜZ, Tufan- GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, 17. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 2022.
- DÜLGER, Murat Volkan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Hukuk Akademisi Yayınları, 2021.
- ERMAN, Sahir, **Sahtekârlık Suçları**, Ticari Ceza Hukuku - III, 4. bs., İstanbul, 1981.
- EROĞLU, Orhan, "Sahtecilik İddiasına Dayalı Menfi Tespit ve İstirdat Davalarında Ceza Mahkemesi Kararlarının Hukuk Mahkemesi Kararına Etkisi", **Terazi Hukuk Dergisi**, 2018, C. 13, S. 146, ss. 14-32.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin, "Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 207)", **Ankara Barosu Dergisi**, 2010, S. 1, ss. 209-236.
- GÖKCEN, Ahmet, **Belgede Sahtecilik Suçları**, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2013.
- GÖRKEMLİ, Burcu, "Ceza Hukukundaki Sahtecilik Suçları ile Vergi Ceza Hukukundaki Sahte Belge Düzenleme-Kullanma Suçları", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2021, C. 12, S. 47, ss. 407-434.

- HAFIZOĞULLARI, Zeki - ÖZEN, Muharrem, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 12. bs., Ankara, US-A Yayınları, 2019.
- HAKERİ, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 27. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2022.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Türk Medeni Kanunu'nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı**, 1. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2002.
- KOCA, Mahmut - ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 15. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.
- KOCA, Mahmut Koca - ÜZÜLMEZ, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2019.
- KOÇ, Ziya, "5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu'nun 36. Maddesinde Düzenlenen Belgede Sahtecilik Suçu", **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2021, C. 6, S. 2, ss. 761-783.
- ÖZBEK, Veli Özer- DOĞAN, Koray - BACAKSIZ, Pınar, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 17.bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.
- ÖZEN, Mustafa, **Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri**, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2021.
- ÖZGENÇ, İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 18. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.
- ÖZTÜRK, Bahri - ERDEM, Mustafa Ruhan, **Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku**, 20. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.
- ÖZTÜRK, Mustafa Kağan, **Ceza Hukukunda Zincirleme Suç**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021.
- SOYASLAN, Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 12. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- TANER, Fahri Gökçen, "Özel Belgelerde Sahtecilik Suçları Bağlamında Maddi Hasarlı Trafik Kazası Tespit Tutanakları (Kağıt ve Elektronik) ve Ortaya Çıkan Sorunlar", **Ceza Hukuku Dergisi**, 2017, C. 12, S. 35, ss. 117-149.
- TAŞDEMİR, Kubilay, **Belgelerde Sahtecilik Suçları**, Ankara, 2013.
- TEZCAN, Durmuş - ERDEM, Mustafa Ruhan - ÖNOK, R.Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 20. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2022.
- TOROSLU, Nevzat, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, 9. bs, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018.
- TULAY, M.Emre, **Ceza Hukukunda Şahista veya Konuda Hata**, Ankara, Adalet Yayınları, 2022.
- TULAY, M.Emre, "Zorunluluk Halinde Sınırın Aşılması Meselesi", **ÇÜHFD**, 2020, C. 5, S. 1, ss. 3171-3191.

- ÜNVER, Yener, “TCK’daki Evrakta Sahtecilik Suçları”, **Hukuk Köprüsü**, 2013, C. 2, S. 4, ss. 93-107.
- YALMAN, Süleyman, “Tahliye Sebebi Olarak Yazılı Tahliye Taahhüdü”, **SDÜHFD**, 2005, C. 13, S. 2, ss. 7-22.
- YILDIRIM, Gökçe, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunun Zincirleme Suç Olarak İşlenmesi”, **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 13, S. 161, s. 99-136.
- YILDIZ, Ferhat, “Belgede Sahtecilik ile VUK’da Düzenlenen Sahte Belge Düzenleme Suçlarının Aldatma Kabiliyeti Yönünden Karşılaştırılması”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 2021, C. 12, S. 48, ss. 543-576.
- YOKUŞ SEVÜK, Handan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınları, 2019.
- YOKUŞ SEVÜK, Handan, “Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 207)”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2019, C. 24, S. 41, ss. 229-255.